

בס"ד. שיחת יום ד' פ' בשלח, יו"ד שבט, ה'תשל"ב.

בלתי מוגה

א. תכליתה של התוועדות היא — כמאמר המשנה¹: "המעשה הוא העיקר", היינו, ליקח מזה ענין שתהי' לו השפעה על מעשה בפועל. אלא שלכל התוועדות יש נקודה משלה, ובמילא, גם מה שלוקחים ממנה בנוגע למעשה — הרי זה מיוחד לאותה התוועדות.

ובנוגע להתוועדות זו הקשורה עם יום ההילולא — הנה בכדי לדעת מה צריכים לקחת מזה בנוגע למעשה בפועל בחיי יום יום, צריכים להתבונן ולמצוא מהי הנקודה התיכונה בחייו של בעל ההילולא, שבודאי רצה שזו תהי' הנקודה שילמדו ממנה.

וכאשר מדובר אודות יהודי-תורני ("א תורה-איד") בכלל, ובפרט יהודי שמסר נפשו על תורה, והמס"נ היתה לא רק בזמנים מיוחדים, אלא במשך כו"כ שנים — כמובן ההפלאה שבדבר מדברי הגמרא² "אלמלי נגדוה כו", היינו, שיש סדר ודרגא בעבודה של מס"נ לרגע אחד, אבל אין זה בערך למס"נ שנמשכת כמה זמן, כו"כ שנים — הרי מובן שהנקודה שרצה להדגיש בנוגע לעצמו, יש לחפש בתורתו.

והענין בזה — ש"צדיקים דומין לבוראם"³, כביכול, ולכן, כשם שבנוגע להקב"ה נאמר "אנא נפשי כתבית יהבית"⁴, שא' הפירושים בזה, שהקב"ה הכתיב את עצמו ("האָט זיך אַריינגעשריבן") בתורה, וע"י התורה לוקחים אותו⁵, הנה עד"ז גם בנוגע לצדיקים שדומים לבוראם, שהכתיבו את עצמם בתורתם.

ובנוגע לתורתו גופא, שהיתה תורת חיים, הוראה בחיים, "חיינו ואורך ימינו"⁶ במשך כל שנות עבודתו אשר עבד בה בחיים חיותו בעלמא דין — הרי כשם שהיו שינויים בזמן ומקום, הוצרכו להיות שינויים גם בתורתו; וכשמדובר אודות יום ההילולא-הסתלקות שלו, הרי זה שייך במיוחד לתורה שהוא בעצמו קישר עם יום הסתלקותו — שזהו המאמר ד"ה באתי לגני אחותי כלה⁷, שמסר ימים אחדים קודם ההסתלקות, וצוה

(1) אבות פ"א מי"ז. ראה לקו"ת שלח מח, סע"ד ואילך.

(2) כתובות לג, ריש ע"ב. ובכ"מ.

(3) ב"ר פס"ז, ח. רות רבה פ"ד, ג. ועוד. (6) נוסח תפלת ערבית.

(4) שבת קה, א (כגירסת הע"י). (7) סה"מ תש"י ע' 111 ואילך.

להדפיס ולהפיץ על מנת שילמדוהו ביו"ד שבת, ולכן מתאים ביותר — כפי שנקבע המנהג — ללמדו ביום ההילולא⁸.

וכיון שכל הענינים שבעולם הם בהשגחה פרטית, ועאכו"כ ענין הקשור עם תומ"צ, ועאכו"כ ענין של לימוד התורה לרבים, וע"י נשיא בישראל, שהוא בודאי בהשגחה מיוחדת — הרי מובן שבתורה זו (מאמר זה) שבעל ההילולא עצמו קישר עם יום ההילולא, הכניס בעל ההילולא את עצמו, כדי שנוכל למצוא בו את הנקודה התיכונה שלו.

וע"פ המדובר כמ"פ⁹ שכל ענין בתורה הוא מכוון, כולל גם הסדר שבתורה, שלכן, ראש ותחילת ענין שבתורה הוא בדוגמת ראש האדם שכולל את כל האברים, כיון שגם בהיותם במקומם הרי הם מונהגים ע"י חלק הראש השייך לאבר זה, ועד"ז בתורה שנקראת אדם, כמ"ש¹⁰ "זאת התורה אדם", שראש ותחילה בענין שבתורה (אם רק נקבע ע"פ תורה) כולל את כל החלקים (שהם האברים) של ענין זה — הרי מובן שכללות המאמר נכלל בהתחלת וראש המאמר: "באתי לגני", כפי שנתפרש במאמר זה.

וולהעיר, שיש "שבעים פנים לתורה"¹¹, ובכתבי האריז"ל¹² איתא שיש ששים ריבוא פירושים — כנגד ששים ריבוא נשמות כלליות שבישראל¹³, ש"אין דיעותיהם שוות"¹⁴, ולכל אחד מהם במיוחד ניתנה התורה, שלכן נאמר בהתחלת מ"ת "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך גוי"¹⁵, בלשון יחיד¹⁶ (ולא "אלקיכם", "הוצאתי אתכם") — הן בחלק הפשט, והן בחלק הרמז, דרוש וסוד; אבל כאן נוגע הפירוש של בעל ההילולא].

ב. בהתחלת המאמר⁷ מביא בעל ההילולא את דברי המדרש רבה על הפסוק¹⁷ "באתי לגני", "לגן אין כתיב כאן אלא לגני, לגנוני, למקום שהי' עיקרי (עיקר שכינה) בתחילה וכו'", ועל זה מיוסד המאמר וההמשך שלו.

כלומר: התחלת המאמר היא — שהעולם הוא "גני", שזהו"ע של

(12) נסמן בלקו"ש ח"ז ע' 412.

(13) ראה תניא פל"ז (מח, א).

(14) ראה ברכות נח, א. סנהדרין לח, א. ועוד.

(15) יתרו כ, ב.

(16) ראה יל"ש עה"פ (רמז רפו). ועוד.

(17) שה"ש ה, א.

(8) ראה תו"מ סה"מ באתי לגני ח"א ב"פתח דבר" (ע' III ואילך). וש"נ.

(9) ראה גם שיחת יו"ד שבת תשכ"ט בתחלתה (תו"מ חנ"ה ע' 178 ואילך). וש"נ.

(10) חוקת יט, יד. וראה זהר ח"ב קיז, ריש ע"ב. ח"ג כט, ב. ובכ"מ.

(11) במדב"ר פי"ג, טז. ובכ"מ.

"גן", אלא שכאן לא נאמר "באתי לגן", כי אם "לגני" (בתוספת יו"ד), כיון שזהו "גנוני", היינו, שזהו "גן" שבו נמצא עיקר שכינה.

ומזה למדים הוראה כללית:

ובהקדים — שאין זה כדעת העולם שמתחילים להסתכל מסביב בעיני בשר, שרואים את ה"בשר" והגשמיות שבכל דבר, ולכן מתייראים ושואלים: מה קורה בעולם, שמדור לדור ומשנה לשנה "אכשור דרא" (בתמי)¹⁸, שאין זה באופן שחלק הטוב גובר והולך, וקדושה ורוחניות הם המושלות ושולטות, אלא לכאורה להיפך, ובפרט בעינים הקשורים עם בני", שהם תמיד "המעט מכל העמים"¹⁹, ועאכו"כ עתה.

וא"כ, ע"פ החשבון ע"פ טבע, כפי שנראה בעיני בשר, יכולים לטעות ולחשוב שהעולם הוא "יער" שבו שולטים חיות רעות, ולא "גן" שמצמיח פירות למאכל אדם, שהוא בשלימות יותר אפילו מ"שדה" — כמובן מזה ש"לפום צערא אגרא"²⁰, היינו, שככל שהצער והיגיעה גדולים יותר, הרי זה סימן שהדבר הוא יקר יותר, והרי ב"גן" ו"פרדס" הראוי לשמו, שעושה פירות טובים, הצער והיגיעה הם שלא בערך מכמו שהם בשדה, וגם משך הזמן שצריך להמתין עבור פירות הגן הוא באופן של "תוחלת ממושכה"²¹ שלא בערך יותר מאשר זמן גידול התבואה בשדה, ובוזה גופא יש כמה שינויים מאילן לאילן (כדאיאת בגמרא במסכת בכורות)²², וככל שתגדל חשיבותו של האילן, יגדל יותר הצער וה"תוחלת ממושכה" עד לצמיחת הפירות, ומזה גופא מוכח גודל החשיבות של "גן" ו"פרדס" שלא בערך לגבי "שדה".

וכיון שכן, יכולים לבוא למצב של רפיון ואדישות, ולחשוב, כיצד יכולים לקוות לפעול שינוי בעולם, בה בשעה שרואים שמדור לדור ומשנה לשנה הולך ופוחת הענין ד"אכשור דרא"?!

וגם אם יעסוק בזה מתוך קבלת עול (שהרי יהודי מקבל על עצמו פעמיים בכל יום עול מלכות שמים ועול תורה ומצוותי) — הרי זה עדיין באופן שנראה לו שבודאי לא יצליח, כיון שהעולם הוא "יער" ששולטים בו חיות רעות, ולכן, אף שעוסק בזה בכל עניניו, הרי אין זה בדומה לפעולה שנעשית מתוך חיות ושמחה, כפי שצ"ל בעבודת ה' בכלל, ובמיוחד בעבודה לעשות לו ית' דירה בתחתונים.

21 לשון הכתוב — משלי יג, יב.

18 יבמות לט, ב (ובפרש"י). וש"נ.

22 ח, א. וראה גם שיחת יו"ד שבת

19 ואתחנן ז, ז.

תשכ"ג ס"י (תו"מ חל"ו ע' 111). וש"נ.

20 אבות פ"ה מכ"א.

ג. ועל זה באה הצוואה וההוראה של בעל ההילולא:

בעל ההילולא בעצמו הוא "הגבר ראה עני"²³ — בעברו כל מיני יסורים שונים, מכל ד' הענינים שעליהם חייבים להודות²⁴, ועד שגם לאחרי שהגיע לכאורה לארץ הרווחה שבה לא הי' מורא מבחוק, היתה גם תקופה זו קשורה עם יסורים רוחניים ויסורים גשמיים, שאין כאן המקום להאריך בזה.

ואעפ"כ הורה הוראה נפלאה — גם לימים ושנים שלאח"ז — באמרו "באתי לגני": לאחרי שאומר תחילה "באתי", כפי שיתבאר לקמן²⁵ — מבהיר מיד בנוגע לעולם שבו חי, שמבלי הבט על מה שרואים בעיני בשר, צריך לידע שהעולם הוא "גן", כלומר, לא סתם שדה עושה תבואה, אלא גן עושה פירות, ולא סתם גן של מי שהוא שעבורו מספיקה שתהי' לפירות חשיבות כל שהיא לפי ערך בעל הפרדס והגן, אלא זהו "גן" שהקב"ה אומר עליו שזהו "גני", גן ופרדס שלו, ולא רק בדרך עראי, אלא "גנוני", שזהו המקום שבו נמצאת "עיקר שכינה".

והענין בזה — שגם אצל הקב"ה יש שינוי כפי שנמצא במקום זה או במקום אחר, כי, אע"פ ש"את השמים ואת הארץ אני מלא"²⁶ בשוה, הרי בזה גופא יש שינויים — ע"ד שמצינו במשנה²⁷ "עשר קדושות הן", החל מהאופן שבו מתגלה הקב"ה בקדש הקדשים, ועד לאופן כפי שמתגלה במקום הקדושה הכי תחתונה, ועד — כפי שמתגלה בחוץ לארץ; אבל הצד השוה שבכל אלו — שאפילו בדרגא הכי תחתונה הרי זה גנו של הקב"ה, ובאופן של "גנוני", שעיקר דירתו בפרדס וגן זה.

ואז, ללא נפק"מ אם הוא מביין זאת או לא, הנה בידעו שכך אומרת תורת אמת (כפי שנמסר בהוראה מיום ההסתלקות וההילולא), הרי זה בוודאות אצלו שכן הוא האמת, ולכן מסתכל על העולם בצורה אחרת, וכשמסתכל בצורה אחרת, אזי רואה מה שלא מבחינים כשמסתכלים בעיני בשר, בשטחיות במבט ראשון, כיון שיודע מה שצריך לחפש, ומחפש בכיוון זה — למצוא מה שמסתתר מתחת לקליפה החיצונית: פירות הגן.

וכאשר מחפשים בכיוון זה — הנה לכל לראש בטוח הוא שכיון

(26) ירמי' כג, כד.

(23) לשון הכתוב — איכה ג, א.

(27) כלים פ"א מ"ו. רמב"ם הל' ביהב"ח

(24) ברכות נד, ב. וראה תו"מ חמ"ז ע'

פ"ז הי"ג.

228 ואילך. וש"נ.

(25) ס"ח.

שתורת אמת אומרת שענין זה ישנו, בודאי ימצא זאת; וכידעו שבודאי ימצא אוצר יקר מכל יקר — פירות שהקב"ה מעיד עליהם שהם מהפרדס וגן שבו נמצאת עיקר שכינה — לא יתיירא מהשתדלות ויגיעה, שלא תמנע אותו ותסיח את דעתו להתעסק בענינים צדדיים, בידעו שממתין עבורו אוצר יקר מכל יקר — לגלות בעולם שהוא גנו של הקב"ה באופן של עיקר שכינה שבתחתונים היתה.

ד. זוהי ההוראה — לפי הסברה זו — שלוקחים מיום ההילולא ויום ההסתלקות על כל השנים כולם, ומיום זה על כל השנה כולה, עד לעשירי בשבט הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה — שצריכים לדעת שנמצאים בעולם יקר ("א' טייערע וועלט")!

[אלא שהיצה"ר משתדל בכל האופנים האפשריים לכסות על היוקר שבעולם, כדי שהאדם יבוא לידי יאוש ח"ו, או עכ"פ שיעשה עבודתו רק כדי לצאת י"ח וכו', וכיון שזוכרים ש"אומנתו" שבשבילה נברא היא לכסות על האמת, לא יפלא שמוצא כמה מיני פיתויים והסתות וכו'.]

ולכן, כאשר יוצאים לעולם ושואלים מה קורה בו, ושומעים רק שניתוסף עוד מעשה בלתי־רצוי, עוד מאורע בלתי־טוב וכו' — אין להתיירא וליפול ברוחו ולחשוב כיצד יוכל למלא שליחותו, אלא צריך לדעת, שזהו רק אצל אלו שמסתכלים על העולם בעיני בשר; אבל מי שלפני שמסתכל על העולם נושא עיניו (עיני בשר שלו) למרום, כמ"ש²⁸ "שאו מרום עיניכם" — אזי רואה "מי ברא אלה", ואז הוא תופס שהעולם הוא "פרדס" ו"גן" של הקב"ה, "גנוני"²⁹.

ואז ילך לבטח דרכו — בדרך מלכו של עולם, זה הקב"ה, שגילה ע"י עבדיו — "מאן מלכי רבנן"³⁰, בכל דור ודור ע"י הנשיא שלו, ובדורנו — רבינו נשיאנו בעל ההילולא, מתוך ידיעה שבודאי יצליח למצוא את הפירות הטובים של הגן — "גנוני".

ויה"ר שהעבודה בכל הנ"ל תהי' בלי טירחא — כמדובר כמ"פ³¹ שכיון ש"כל ישראל בני מלכים הם"³², אין להטריח אותם בטירחא מיותרת,

ובעגלא דידן נבוא לתכלית השלימות של מעשינו ועבודתנו כל זמן

(30) ראה גיטין סב, סע"א. זח"ג רנג, ב

(28) ישע"י מ, כו.

(29) לשלימות הענין — ראה שיחת ש"פ (ברע"מ).

(31) ראה גם תר"מ ח"ס ע' 69. וש"נ.

בשלח ס"ט (לקמן ע' 181 ואילך).

(32) שבת סז, א. וש"נ.

משך הגלות³³ — הכנה קרובה וכלי לקבל את ה"רב טוב" של ימות המשיח, תכלית שלימות השכר, בקרוב ממש, ובשמחה ובטוב לבב.

* * *

ה. האמור לעיל בנוגע לענין ד"גני" — הוא לכאורה היפך דברי הגמרא בנוגע לענין הגירות:

איתא בגמרא³⁴: "גר שבא להתגייר בזמן הזה, אומרים לו .. אי אתה יודע שישראל בזמן הזה דוויים דחופים סחופים וכו'".

כלומר: כדי להיות יהודי — שזהו שינוי גדול, ועד לענין של הולדה חדשה, כמארוז³⁵ "גר שנתגייר כקטן שנולד דמי" — ישנו תנאי עיקרי, שצריך לידע (מה שיודעים בנ"י) ש"שישראל בזמן הזה דוויים דחופים סחופים כו'", וכל זמן שלא נתגייר, אינו נתון לגורל זה, אבל אם רצונו להתגייר, עליו לדעת שהגירות תלוי' בכך שיקבל על עצמו להיכנס בסוג של "דוויים דחופים סחופים כו'".

ולכאורה: מהי התועלת בענין ד"גני" כו' — בה בשעה שבנוגע לפועל אומרת תורת-אמת שישראל הם "דוויים דחופים סחופים כו'"?!

ו. ובענין זה מצינו דבר פלא בדברי הרמב"ם:

ובהקדמה — שאף שיש ענינים שכתב הרמב"ם ב"יד החזקה", ויש ענינים שכתב ב"מורה נבוכים", הרי כיון ששני הספרים כתב אדם אחד, לא יכולה להיות סתירה ח"ו ביניהם; אלא שהענינים שב"יד החזקה" נכתבו באופן של פסק-דין, ולכן הרי זה דבר חתוך וברור, שיש בו רק פירוש אחד, ואילו ה"מורה נבוכים" שנכתב באופן המתאים ל"נבוך", הרי כיון שיש "נבוכים" לשון רבים, צריך כל אחד הוראה ופירוש השייך אליו, כדי להוציא אותו מהסבך שתעה בו, אבל הנקודה צריכה להיות באופן שוה, כיון שזה רק נכתב בלשון מסויימת שכוללת פשוטם של ענינים — אין ענין יוצא מידי פשוטו.

ובנוגע לעניננו:

יש כמה פרקים במורה נבוכים³⁶ שבהם מבאר הרמב"ם כיצד צריכה להיות ההשקפה על העולם — אם זהו מקום שהקליפות מושלים בו

36) ראה ח"ג פי"ב ואילך. וראה גם לקו"ש ח"ט ע' 376. אג"ק חכ"ג ריש ע' ער. תר"מ חמ"א ע' 183. ועוד.

33) תניא רפ"ז.

34) יבמות מז, סע"א.

35) שם כב, א. וש"נ.

(כהלשון הידוע³⁷), ובמילא תהי' המסקנא שזהו היפך מ"גן" ו"פרדס" וכו', או שההשקפה צריכה להיות בעין טובה, ובסגנון האמור, שהעולם הוא "פרדס" של מלך מלכי המלכים הקב"ה, והיינו, שאף שיש להקב"ה את כל העולמות, בחר בתור "פרדס" את העולם הזה, עולם גשמי וחומרי שאין תחתון למטה הימנו. והמסקנא היא — שההשקפה של יהודי ע"פ תורה צ"ל באופן שמסתכל על העולם בעין יפה, מתוך תקוה טובה ובטחון חזק וכו', כפי שמאריך שם בכמה תוצאות שבאים מהנחה זו.

אמנם, כאשר מסתכלים באגרות הרמב"ם, באגרת שבה מתאר את חייו, סדר יומו וכו'³⁸ — רואים שלא הי' אדם בעל יסורים כמותו, שגם בשעת גדלותו, בהיותו בחצר הסולטן, סבל יסורים כפשוטם, חולשת הגוף וריבוי טרדות, וכפי שמתאר שם, שרוב היום ככולו (בכמות) הי' עסוק בענינים השייכים למעשה ודיבור, לגמרי שלא בערך לענינים שבהם הי' החיות והתענוג שלו — עיון בעניני חכמה, כמובן לכל מי שמתבונן בגדלות הרמב"ם, שבענינים אלו הי' חי ועוסק בלהט, וכפי שמפליא בכ"מ³⁹ (ועאכור"כ במו"נ⁴⁰) ששלימות האדם הו"ע החכמה והשכל⁴¹.

ז. וכשם שהדברים אמורים בנוגע לחייו של הפוסק ומורה-הנבוכים — כן הוא בחיי כל עם ישראל:

תורת-אמת מעידה על עם ישראל ש"בזמן הזה", קודם ביאת המשיח, הם "דוויים דחופים סחופים וכו'", ועד שזהו ענין עיקרי ביהדות, כאמור לעיל שזהו תנאי בענין הגירות.

וביחד עם זה נצטוו בני": "עבדו את ה' בשמחה"⁴².

וכיון שבאותה תורה — מלשון הוראה⁴³ — נאמר שיהודי נקרא עובד ה' כאשר הנהגתו היא באופן ש"בכל דרכיך דעהו"⁴⁴, באכילתו ושתייתו, ואפילו בשעה שישן, כך, שעובד את ה' במשך כ"ד שעות במעת-לעת (כפי שמבאר הרמב"ם בהל' דעות⁴⁵, ובקצרה — בשו"ע או"ח⁴⁶), נמצא, שבמשך כל הזמן שעובד את ה', "בכל דרכיך", צריך להיות בשמחה.

(41) ראה גם אג"ק ח"ד ע' רסא.

(42) תהלים ק, ב.

(43) ראה רד"ק לתהלים יט, ח. גו"א ר"פ בראשית (בשם הרד"ק). זח"ג נג, ב.

(44) משלי ג, ו.

(45) ספ"ג.

(46) סרל"א.

(37) ראה ע"ח שמ"ב ספ"ד. הובא בתניא

פ"ו. פכ"ד.

(38) ראה שו"ת הרמב"ם פאר הדור

סקמ"ג.

(39) ראה בהקדמתו לפיהמ"ש (ד"ה אח"כ

ראה).

(40) ראה שם פנ"ד.

וכיון שהצורך להיות בשמחה הוא הוראה ותביעה של תורת־אמת (לא רק בדרך טפל, בבחינת "הכשר מצוה" לעבודת ה'), בהכרח לומר שאכן יש לו ממה להיות בשמחה, שהרי לא יתבעו ממנו דבר שאינו אמיתי, היפך תורת־אמת, והרי זו תביעה של תורת־אמת.

ח. וההסברה בזה — בהקדמת תיבת "באתי (לגני)":

"באתי" פירושו — שעוד לפני שיהודי מגיע לעולם, הנה מקודם לכן בא כבר הקב"ה לעולם, וביאתו היא באופן שהעולם הוא דירה לו ית', כי "עיקר שכינה בתחתונים היתה".

וענין זה ("באתי לגני") לא הי' רק בפעם הראשונה בששת ימי בראשית, אלא זוהי "פעולה נמשכת", כי כשם שבריאת העולם היא באופן שהקב"ה "מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית"⁴⁷, וכפי שמוסיפים בזה⁴⁸, ש"בכל יום" לאו דוקא, אלא בכל רגע נעשה חידוש הבריאה מאין ואפס המוחלט ממש כמו בששת ימי בראשית (כתורת הבעש"ט⁴⁹), הנה ביחד עם זה ישנו גם הענין ד"באתי לגני" בכל יום ובכל רגע.

עליך לדעת — אומר הקב"ה ליהודי — שלכל לראש "באתי", אני באתי לכאן והגני נמצא כאן; אלא כיון ש"למעשה ידיך תכסוף"⁵⁰, רוצה הקב"ה שיהודי ע"י עבודתו יעשה מהעולם "גני", כפי שהי' בתחלת הבריאה ש"עיקר שכינה בתחתונים היתה", כי, כשיהודי אומר דבר־תורה ומקיים מצוה אחת, אזי נעשה "אושפזיכן לגבורה"⁵¹ (כמבואר בארוכה בתניא⁵²), ועושה מהעולם דירה לו ית' — ל"עיקר שכינה".

והקב"ה מוסיף ואומר לו, שע"י עבודתו נעשה "ישכנו לעד עלי"⁵³, באופן נצחי,

— כמבואר בתניא⁵⁴ ש"יחוד זה למעלה הוא נצחי לעולם ועד (אלא שלמטה הוא תחת הזמן ובאותה שעה לבדה שעוסק בה בתורה או במצוה, כי אח"כ אם עוסק בדבר אחר (ועד לענין הפכי ח"ו), נפרד מהיחוד העליון למטה כו"), כך, שבאמיתית הענין, עשיית מצוה הו"ע נצחי, וכן יקום —

(47) נוסח ברכת "יוצר".

(48) ראה אוה"ת בראשית (כרך ו) תתרכ, ב. סה"מ תרל"ה ח"ב ע' ש. תרס"ה ע' רלו [שסא] ואילך. ה'ש"ת ע' 117. ע' 122. ועוד.

(49) תניא שעהיוה"א בתחלתו.

(50) איוב יד, טו. וראה שמו"ר ספלו"ו.

ויק"ר פל"א, ג. של"ה שער הגדול (כט, ב ואילך). עבחה"ק חלק העבודה בתחלתו. ועוד.

(51) ל' תז"ל — יומא יב, א.

(52) פל"ד.

(53) תהלים לו, כט.

(54) פכ"ה (לב, א).

והיינו, שמשכין וממשיך את הקב"ה — אלקות — בעולם בגלוי, כי, אע"פ שהעולם לא רואה זאת (ורק בביאת המשיח יהי' הגילוי בעולם), הנה אצלו הרי זה כבר בגילוי, כיון שהכניס בזה את כח המעשה שלו, ביחד עם הכחות שהביאו אותו לידי מעשה זה.

ט. וכיון שיהודי נמצא יחד עם הקב"ה באותה דירה (ואדרבה: הוא מכין כביכול את ה"גני", שעושה לו ית' דירה בתחתונים) — הרי מובן שהעובדה ש"ישראל בזמן הזה דוויים דחופים סחופים וכו'", אין לה תפיסת מקום אצלו.

וע"ד מי שיש לו תענוג גדול ביותר, ובשעת מעשה נעקץ ע"י יתוש, שאינו מרגיש כלל את העקיצה. — לא אומרים שאין עקיצה; יש עקיצה, וע"ד מ"ש⁵⁵ "שממית בידים תתפש והיא בהיכלי מלך", אבל הוא לא מרגיש זאת, מצד גודל התענוג מזה שנמצא יחד עם הקב"ה באותה דירה.

י. אמנם, ענין זה שנמצאים יחד עם הקב"ה באותה דירה כו' — שייך רק לבנ"י, עליהם נאמר⁵⁶ "ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי", להיותם "עם קרובו"⁵⁷, וכמ"ש⁵⁸ "מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו", וכדאיתא במדרש⁵⁹ "אשר לו אומה קרובה אין כתיב כאן, אלא אשר לו אלקים קרובים אליו", והיינו, שכאן לא נאמר שיהודי הוא קרוב לאלקיו, שבשביל זה יש צורך בעבודה ויגיעה, אלא בכל מעמד ומצב שנמצא מתקרב הקב"ה אליו;

אבל כשמדברים עם גוי לפני שהתגייר, הרי כיון שאין לו שייכות לענינים אלו, אסור לרמות אותו, ולכן צריך לומר לו, שמצד נקודת־מבט של גוי בענינים גשמיים וחומריים, הנה "ישראל בזמן הזה דוויים דחופים סחופים וכו'".

והרי זה בדוגמת אדם שיאמר לסוחר שהרויח אלף אלפים וריבוא רבבות דינרי זהב, שהיום איבד פרוטה — שהסוחר יסתכל עליו כמו על אדם שאינו שייך להבנה והשגה, שכן, למאי נפק"מ אם איבד פרוטה או לא, בה בשעה שהוא עצמו אומר שהרויח בבת אחת אלף אלפים וריבוא רבבות דינרי זהב⁶⁰; אבל במה דברים אמורים, במי שיוודע מה הם דינרי זהב, משא"כ מי שיש לו השגה רק בפרוטה של נחושת, או רק באסימון

(58) ואתחנן ד, ז.

(59) דב"ר פ"ב, יד.

(60) ראה גם תו"מ חנ"ה ע' 148. וש"נ.

(55) משלי ל, כח.

(56) יתרו יט, ד.

(57) תהלים קמח, יד.

שאינן לה פורטין, כך, שאינו רואה דינרי זהב (וגם אם יראה — לא ידע מה הם...), אלא רק פרוטה של נחושת, פרוטה מרוטה, ורואה שנאבדה!...

ועד"ז בנדו"ד:

המעמד ומצב של דווי דחוף וסחוף כו' — כפי שנראה אצל הגוי, וכן הוא ע"פ תורה — אין לו שום תפיסת מקום אצל יהודי, כשם שאיבוד פרוטה אינה תופסת מקום אצל מי שיש לו אלף אלפים וריבוא רבבות דינרי זהב.

ויתירה מזה — כי, כשמדובר אודות איבוד פרוטה לגבי אלף אלפים וריבוא רבבות דינרי זהב, הנה אע"פ שאין לזה תפיסת מקום, הרי יש איזו שייכות ביניהם, ששניהם שייכים לסוג של ממון, ואף שיש ביניהם חילוק גדול שלא בערך, הרי החילוק הוא רק בכמות, אבל שניהם באותה האיכות; משא"כ כשמדובר אודות המעמד ומצב של דווי דחוף וסחוף כו' בנוגע לענין גשמי ביחס לעובדה שנמצאים יחד עם הקב"ה — הרי זה חילוק שלא בערך (לא רק בכמות, אלא) באיכות.

ומזה מובן, שאם אין מקום לדבר אודות הפסד של פרוטה, בה בשעה שיש ריוח של אלף אלפים וריבוא רבבות דינרי זהב — כש"כ וק"ו שאין מקום לדבר אודות הפסד ענינים גשמיים ששייכים לגוי (שבהם נמצא יהודי במעמד ומצב של דווי דחוף וסחוף כו'), בה בשעה שיש לו את הענין שנמצא ב"גני" יחד עם הקב"ה.

יא. ועוד זאת — כפי שהענין אינו יוצא מידי פשוטו:

כאשר יהודי נעשה חדור ברעיון והשקפה שע"פ תורה, שכיון שנמצא יחד עם הקב"ה באותה דירה, יש לו את האושר הכי גדול, וכל הענינים הצדדיים אינם תופסים מקום כלל — הרי כיון ש"באור פני מלך חיים"⁶¹, נמשך לו רב טוב גשמי בבני חיי ומזוני רוויחא, כך, שיכול ללמוד תורה ולקיים מצוות, שנקודתם התיכונה לעשות דירה לו ית' בתחתונים, מתוך הרחבה והרווחה כפשוטם בגשמיות.

וע"ד המבואר בהמשך (דבאתי לגני⁶²) אודות "סגולות האוצרות דהון יקר" (יקר מכל יקר) שנמשכים עד למטה מעשרה טפחים, כפי שמתפרש ומתרגם בלשון ובענינים השייכים לגוף ונה"ב.

וזוהי ההכנה והכלי לימות המשיח, שאודותם אומר הרמב"ם "לא

(62) פ"א (סה"מ תשי" ריש ע' 132).

(61) משלי טז, טו.

נתאוו החכמים והנביאים ימות המשיח" מצד ענינים צדדיים, "שהטובה תהי' מושפעת הרבה וכל המעדנים מצויין כעפר", "אלא כדי שיהיו פנויין בתורה וחכמתה"⁶³, "לפי שבאותן הימים תרבה הדעה והחכמה והאמת"⁶⁴, ועד לאופן ד"כמים לים מכסים"⁶⁵, בקרוב ממש, כביאת משיח צדקנו.

* * *

יב. בהמשך להמדובר לעיל אודות הענין ד"באתי לגני" — יש להוסיף בנוגע לדיוק הלשון "גני" דוקא:

לכאורה, כשם שישנו הלשון "לעשות לו ית' דירה בתחתונים" (כמובא בהתחלת המאמר), והיינו, שהעולם נקרא גם בשם "דירה" — הי' גם הפסוק יכול לכתוב לשון הקשור עם "דירה" או "בית" וכיו"ב (כהלשון הרגיל בתנ"ך בנוגע לדירה, ובפרט "עיקר דירה"); ואעפ"כ מדייק הכתוב ובוחר הלשון "גני" — לא "דירה" אלא "גן" דוקא.

ולהעיר: במדרש מדייק אמנם "לגן אין כתיב כאן אלא לגני, לגנוני", שהפירוש בזה הו"ע של דירה⁶⁶, אבל, נוסף לכך שגם קס"ד של תורה ("לגן אין כתיב כאן") הו"ע של תורה⁶⁷ [וכפי שמצינו בכמה ענינים שגם מקס"ד למדים הוראות ואפילו הלכות למקום אחר, אע"פ שבמקום זה הובא הדבר רק בתור קס"ד, ואילו המסקנא נשארת באופן אחר], הרי מובן שגם לאחרי שישנו הפירוש "לגנוני", שהו"ע של דירה, הרי זו דירה הקשורה עם הענין ד"גני" כפשוטו (שהרי "אין מקרא יוצא מידי פשוטו"⁶⁸) — גן ופרדס (כפי שנמצאים שם באופן של "עיקר דירה").

ג. והענין בזה:

החילוק בין דירה לפרדס הוא — ש"דירה" [מוסיפה אמנם כו"כ ענינים בהאדם שדר בה, וכמבואר בפירוש הכתוב⁶⁹ "כתפארת אדם לשבת בית", שניתוסף "תפארת" ב"אדם" ע"ז שיש אצלו הענין ד"לשבת בית", אבל] היא באופן שנשארת באותו מעמד ומצב כפי שנבנתה [ואדרבה: מזמן לזמן דרוש בה תיקון, אלא שאם נבנתה מדברים חזקים ביותר, דרוש רק תיקון קל], והיינו, שלאחרי שבנו את הדירה וקישטו אותה

ריש ע' קלג. סה"ש תש"ב ריש ע' 125. וראה

גם תר"מ חס"א ע' 53. וש"נ.

68 שבת סג, א. וש"נ.

69 ישע"י מז, יג. וראה תו"ח ויקהל

תרכז [תיט], ב. ועוד.

63 ה'י מלכים בסופן.

64 ה'י תשובה ספ"ט.

65 ישע"י יא, ט.

66 ראה גם פ"י יפה קול לשהש"ר רפ"ה.

67 ראה אג"ק אדמור"ר מהור"י צ"ח

ב"כלים נאים", נשאת הדירה כמו שהיא, ובאופן כזה היא כל שלימות הדירה;

משא"כ פרדס — שלימותו אינה באופן שנשאר במעמדו ומצבו, אלא צריך להיות תמיד בתנועה של צמיחה. כל הענינים שנמצאים בפרדס — ענבים, זיתים, ושאר פירות — צריכים לצמוח. ובאופן שהעצים מצמיחים פירות שיש להם גרעינים, וע"י זריעת הגרעינים יצמחו עוד אילנות עושי פירות בעלי גרעינים וכו', עד אין סוף.

אמנם, כדי שיהי' קיומו של הפרדס והכרם באופן הראוי לשמו, יש צורך בטירחא רבה,

[ולכן, בבוא השנה השביעית, "שנת שבתון"⁷⁰, שבה צ"ל ענין המנוחה — אסורה עבודת הפרדס, כפי שהפסוק מאריך ושולל כו"כ עבודות הדרושות לקיומו של פרדס, שאסור לעשותם בגלל שצ"ל ענין המנוחה, שמזה גופא מוכח שעבודת הפרדס היא היפך המנוחה והשלוה], וכאמור לעיל (ס"ב) שבנוגע לכרם וגן יש צורך בטירחא רבה יותר מאשר בנוגע לשדה, וגם בשביל צמיחת הפירות יש צורך בזמן ארוך יותר מאשר בנוגע לשדה של תבואה (כמבואר בארוכה בנוגע להחילוק (גם בהלכה) בין זריעה ב"שדה הלבן" לנטיעה ב"שדה האילן"⁷¹).

יד. ומזה מובן גם בנוגע להוראות למעשה בפועל:

יהודי יכול לטעון שדי בכך שיש לו שיעור בתורה, ומקיים מצות הנחת תפילין ושאר המצוות שבמשך היום, ולכן מבקש שלא יטריחו אותו ביגיעה יתירה.

ועל זה אומרים לו: התפקיד והחלק שלך בעולם הוא — להיות אילן עושה פירות.

כלומר: אסור לו להסתפק בכך שחלקו בעולם עומד על מעמדו ומצבו, היום כמו אתמול, ומחר כמו היום, ובלבד שהמצב לא יתקלקל כו' — כי, הנהגה כזו מתאימה ל"דירה", אבל הוא נמצא בעולם שצריך להיות כמו "פרדס" שצומח תמיד.

וכמ"ש⁷² "כי האדם עץ השדה" (כמודגש בפרט בנוגע לחמשה עשר בשבט הקרוב לבוא), והיינו, שכל יהודי הוא "עץ השדה", אילן עושה פירות, וכדאיתא בגמרא במסכת תענית⁷³ שקאי על תלמיד־חכם

(72) פ' שופטים כ, יט.

(73) ז, א.

(70) בהר כה, ה.

(71) ראה שביעית רפ"ב. ועוד.

וכו' (ככל אריכות הביאור בזה), והרי השלימות של אילן שנמצא בפרדס היא — שלא זו בלבד שהוא בעצמו עץ בריא, אלא שהוא עושה פירות שיש בהם גרעינים שמהם יצמחו עוד אילנות עושי פירות כמותו ("כל נטיעות שנוטעין ממך יהיו כמותך"⁷⁴), ובאופן כזה צריכה להיות עבודתו (לא רק עם עצמו, אלא גם) עם הזולת, שע"י עבודתו והשתדלותו יהי גם הזולת בבחינת עץ עושה פירות.

[ועד שעבודתו תהי' באופן שאפילו אלו שבבחי' אילני סרק יעשו פירות]⁷⁵ — דאף שלכאורה אין זה דבר אפשרי בטבע העולם, צריך לידע שזהו רק בגלל שהעולם ("הפרדס") אינו כדבעי, כפי שנעשה מצד החטא, אבל אותו שלחו לעולם לפעול שגם אילני סרק יהיו נושאי פירות, כפי שהי' קודם החטא⁷⁶, ואדרבה: ביתר שאת וביתר עוז].

וזוהי ההוראה שבתביבת "באתי" לגני" — שענין זה שהקב"ה ("עיקר שכניה") נמצא בעולם באופן של דירה קבועה, הרי זה עי"ז שעושים מהעולם "גני", והיינו, שכאשר פוגשים יהודי צריך לפעול עליו שיהי' "טופח על מנת להטפיח"⁷⁷, כמו אילן שנמצא בפרדס, אילן בשלימות שעושה פירות שמהן יצמחו עוד אילנות וכו' וכו'.

טו. ועוד ענין בזה:

כאשר יהודי טוען שאינו רוצה לחפש עבודה קשה, אלא להתעסק עם תבואה שצומחת לנ"ב יום²², וכיון שהתעסק עם פלוני במשך נ"ב יום ולא ראה צמיחת תבואה, שוב אינו רוצה להתעסק עמו, ולכן ילך לחפש יהודי אחר — אומרים לו: העולם צריך להיות פרדס של אילנות, ופירות של אילן אינם צומחים במשך ימים או שבועות אחדים; יתכן שזהו אילן שזמן צמיחת פירותיו הוא שנה, שנתיים או שלש, ועד לתמר שעושה פירות לשבעים שנה⁷⁸ — "ימי שנותינו בהם שבעים שנה"⁷⁹.

וכאשר בא מלך רומי וטוען: הרי אתה יהודי זקן, וא"כ, איזה תועלת תהי' לך מהיגיעה עם יהודי שיתכן שלאחרי שבעים שנה יהי' אילן עושה פירות? — עונה לו: כשם שאבותיו הכינו עבורו, כך מכין הוא עבור ילדיו; והסוף הוא — כסיפור הידוע בדרז"ל⁸⁰ — שהוא בעצמו ראה את הפירות הטובים.

(74) תענית ה, ס"ב ואילן. ועוד.

(75) ראה כתובות בסופה. (78) ראה זח"ג טז, א ובנצו"ז אות ד.

(76) ראה רמב"ן בחוקותי כו, ו. וראה גם וש"נ.

לקו"ש חכ"ז ע' 194 ואילן. וש"נ. (79) תהלים צ, יו"ד.

(77) לשון חז"ל — ברכות כה, ריש ע"ב. (80) תענית כג, א. תנחומא קדושים ח.

וזוהי ההוראה בנוגע ל"המעשה הוא העיקר"¹ — שההתעסקות ב"מצוה הבאה לידך" אינה באופן שבוחרת תחילה אם זוהי עבודה שיכול לקוות שיראה את הפירות בו ביום, או למחרת או במשך ג"ב יום, ורק אז כדאי לו לעסוק בה, אבל אם לא, אין לו סבלנות לכך, או שחושב שחבל על כחותיו וכו', אלא צריך לדעת שזהו ענין של "גן" ו"פרדס", שככל שיצטרך לטרוח יותר ולהמתין משך זמן ארוך יותר לצמיחת הפירות, אזי יצמחו פירות חשובים שלא בערך יותר מאשר הפירות שצומחים לג"ב יום וכיו"ב.

[וזוהו גם המענה על השאלה מהו הצורך בכל ענין הירידה "מאיגרא רמה לבירא עמיקתא"⁸¹, במעמד ומצב ש"דוויים דחופים סחופים וכו'", כדי להתייגע לפעול בעולם הענין ד"לעשות — לתקן"⁸², בה בשעה שלכתחילה הי' יכול להיות עולם כתיקונו, ואכן הי' העולם כתיקונו (כמובא בהתחלת המאמר) — "עולם על מילואו נברא"⁸³, ורק לאחר"ז היתה הירידה ע"י החטא — כיון שהירידה היא צורך עלי', והעלי' היא לא רק לדרגת השלימות שהיתה קודם הירידה (שאז אין שום ריוח, וא"כ, לא הוצרכה להיות הירידה), אלא עלי' שלא בערך לגבי המעמד ומצב שהי' לפני"ז].

טז. ובאופן כזה היתה גם הנהגת בעל ההילולא בעבודתו אשר

עבד בה:

בעל ההילולא לא הסתפק בעבודתו כפי שהוא לעצמו, וגם לא הסתפק בכך שיפעל על יהודי להיות לומד תורה ושומר מצוותי', אלא השתדל לפעול שיהודי זה יהי' משפיע, "טופח על מנת להטפוח", אילן עושה פירות שיש בהם גרעינים שמהם יצמחו אילנות נוספים.

ועוד זאת, שהתייגע לא רק עם אלו שאצלם רואים מיד פירות טובים, אלא באופן ד"שלח לחמך על פני המים", בידעו שבודאי "תמצאנו", אלא יתכן שיהי' זה "ברוב הימים"⁸⁴.

וזוהי ההוראה לכל אחד ההולך בעקבותיו, ולכל אחד שנמצא בדרא דעקבתא דמשיחא [שבו צריך להתעסק עם כל אחד מישראל, כיון שצריך להיות הענין ד"אתם תלוקטו לאחד אחד"⁸⁵, שהרי הגאולה יכולה לבוא רק באופן שאף יהודי לא ישאר בגלות⁸⁶] — שעבודתו צריכה

84) קהלת יא, א.

85) ישעי' כז, יב.

86) ראה גם תו"מ חס"ד ע' 115. וש"נ.

81) ע"פ לשון חז"ל — חגיגה ה, ב.

82) ראה ב"ר פי"א, ו וברש"י שם.

83) ראה שם פי"ב, ו. פי"ג, ג. פי"ד, ז.

להיות באופן האמור לעיל, מבלי להתיירא אולי יהי צורך בטירחא יתירה, ואולי יצטרכו להמתין זמן ארוך יותר מכמו ששיערו ע"פ כל החשבונות, ולידע שברור הדבר שזהו "גן", ולא גן סתם, אלא "גני" של הקב"ה, וברור הדבר ש"הקב"ה עוזרו"⁸⁷, כיון ש"באתי (לגני)", והקב"ה נמצא יחד עמו — "עמו אנכי בצרה"⁸⁸ — במיצרים וגבולים של עוה"ז החומרי ועאכו"כ עוה"ז הגשמי.

וכאשר "מקדש עצמו מעט מלמטה" אזי "מקדשין אותו הרבה מלמעלה"⁸⁹ — שתהי' לו הצלחה רבה ומופלגה להעמיד "כרם ה' צבאות"⁹⁰, שמסירים ממנו כל הענינים הבלתי רצויים ועי"ז מבטיחים שיתן ענבים טובים (ולא להיפך ח"ו, כהמשך הכתוב בנבואת ישעיה'⁹¹), ועד שפועל שאפילו אילני סרק יתנו פירות טובים.

וכך לוקח את כל עניניו וחלקו בעולם ומכריע את כל העולם כולו לכף זכות"⁹², והולך לקבל את ההנהגה ד"ואולך אתכם קוממיות"⁹³, "בקומה זקופה" (כפירוש רש"י), ובלשון פרשת השבוע⁹⁴: "ובני ישראל יוצאים ביד רמה" — "בריש גלי"⁹⁵, בקרוב ממש, ע"י "גואל ראשון הוא גואל אחרון"⁹⁶, משה, ש"אפתשותי" בכל דרא ודרא"⁹⁷, "והקיצו ורננו שוכני עפר"⁹⁸ והוא בתוכם — לצאת מהגלות קוממיות לארצנו.

* * *

זו. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה באתי לגני אחותי כלה.

* * *

יח. המדובר לעיל (במאמר⁹⁹) אודות "כל בעלי השיר יוצאין בשיר ונמשכין בשיר"¹⁰⁰, שייך גם לפרשה בתורה שלומדים במשך השבוע — פרשת בשלח, ובפרט לחלק הפרשה השייך ליום ההילולא שחל ביום רביעי בשבוע — מרביעי עד חמישי, שבו מדובר אודות ענין השירה,

(95) ת"א עה"פ.

(87) סוכה נב, ריש ע"ב. וש"נ.

(96) ראה שמור"ר פ"ב, ד"ו. דב"ר ספ"ט.

(88) תהלים צא, טו. וראה תענית טז, א.

זח"א רנג, א. שער הפסוקים ויחי מט, יו"ד.

(89) ראה יומא לט, רע"א. תניא ספכ"ז.

תו"א משפטים עה, ב.

(90) ישע' ה, ז.

(97) תקו"ז תס"ט (קיב, רע"א. קיד,

(91) שם, ב וברד"ק ומצו"צ.

(92) ראה קידושין מ, סע"א ואילך. רמב"ם (רע"א).

(98) ישע' כו, יט.

הל' תשובה פ"ג ה"ד.

(99) פ"ח (לעיל ס"ע 109 ואילך).

(93) בחוקותיו כו, יג.

(100) שבת נא, ב (במשנה).

(94) בשלח יד, ח.

החל משירת משה ובנ"י¹⁰¹, ועד להסיום בשירת מרים וכל הנשים אחריי¹⁰², ועד שעל שם זה נקרא גם יום השבת בשם "שבת שירה".

אך צריך להבין בנוגע להשירה שבהפטרה — דכיון שההפטרה צריכה להיות בהתאם ובהמשך לפרשה¹⁰³, לכן נבחרה גם ההפטרה בענין השירה — "ותשר דבורה"¹⁰⁴:

בתנ"ך מצינו גם שירה של איש — שירת דוד, ולא רק בתהלים¹⁰⁵, אלא גם בנביאים (שהרי ההפטרות הם מספרי הנביאים) — בספר שמואל¹⁰⁶. ואעפ"כ, בנוגע להפטרה דפרשת בשלח — לא נקבעה שירת דוד, כפי שנקבעה בפרשת האזינו, אלא שירת דבורה. ולכאורה אינו מובן:

השירה שבפרשה — עיקרה שירת משה ובנ"י, שהיא הקודמת בכתוב, ונאמרה בפרטיות ובארוכה, משא"כ שירת מרים שבאה רק בתור טפל — לא רק בסדר הכתובים, שתחילה נאמר¹⁰¹ "אז ישיר משה ובני ישראל" ולאח"ז "ותקח מרים וגו"¹⁰², אלא גם בתוכן הדברים, שבשירת מרים נזכרה רק ההתחלה: "ותען¹⁰⁷ להם מרים שירו לה' כי גאה גאה וגו"¹⁰⁸, וכמבואר במפרשים¹⁰⁹ "שלא הפסוק הראשון בלבד אמרה מרים עם הנשים, אלא כשם שאמר משה כל השירה כולה לאנשים, כך אמרה מרים כל השירה כולה לנשים, אלא שהכתוב קיצר וכתב הפסוק הראשון ממנה, והשאר סמך על השירה הנזכרת".

ועפ"ז היו צריכים לקבוע את ההפטרה — כמו בפרשת האזינו — בשירת דוד, שהיא בדוגמת שירת משה. ובפרט מצד השייכות של דוד ומשה — כדאיתא במדרש⁹⁶ ש"גואל ראשון הוא גואל אחרון" (ככל הפירושים שבדבר¹¹⁰).

וידועה שיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר¹¹¹ שבה מבאר תורת רבינו הזקן בזה — שענין זה קשור עם ספירת המלכות, עלמא דנוקבא, שמצד

(108) פרשתנו שם, כא.

(109) פי' הרא"ם עה"פ.

(110) ראה גם תו"מ חמ"ט ע' 370. וש"נ.

(111) שיחת אחש"פ תרח"ץ — י"ל

בליקוט לח (נדפס בלקו"ד ח"ד תרצה, א [ע' ש"נ])

שכא' ואילך, ולאח"ז בסה"ש תרח"ץ ע' 277

[315] ואילך). וראה גם שיחת מוצש"ק פ'

בשלח, י"א שבט תשל"א סע"ה (תו"מ חס"ג

ע' 174). וש"נ.

(101) טו, א.

(102) שם, כ.

(103) ראה שו"ע אדה"ז או"ח רסרפ"ד.

וש"נ.

(104) ס' שופטים ה, א.

(105) יח, א.

(106) שמואל-ב כב, א.

(107) כ"ק אדמו"ר שליט"א השתמש

בלשון "ותשר" — ראה הביאור בזה בשיחת

ט"ו בשבט סי"ב (לקמן ע' 222 ואילך).

חשיבותה המיוחדת נקבעה דוקא ההפטרה ד"ותשר דבורה", ולא שירת דוד (וכיו"ב) הקשורה עם עלמא דדוכרא.

[אלא שעפ"ז מתעוררת קושיא בנוגע להפטרה דשביעי של פסח¹¹² (קושיא גדולה יותר מאשר מההפטרה דפרשת האזינו), שבה קורין מפ' בשלח הן שירת משה והן שירת מרים, ואעפ"כ אין מפטירין "ותשר דבורה", אלא שירת דוד דוקא; ואילו בפ' בשלח מפטירין "ותשר דבורה", ולא שירת דוד, כשביעי של פסח].

יט. ופירוש והסברת תורת רבינו הזקן הנ"ל בנוגע למעשה בפועל — יובן מהחילוק בין הזמן שבו נאמרה שירת משה לזמן שבו נאמרה שירת דבורה, ובהתאם לכך הי' גם החילוק בנוגע לשירת האנשים והנשים, שבזמן משה ומרים היתה שירת האנשים (משה ובנ"י) עיקר, ושירת הנשים (מרים וכל הנשים אחר"י) בתור טפל, ובזמן דבורה וברק בן אבינועם היתה שירת דבורה העיקר, וברק בן אבינועם הי' טפל לה, שזהו הפירוש הפשוט בפסוק¹⁰⁴: "ותשר דבורה (בעיקר) וברק בן אבינועם" (בתור טפל).

ומזה יובן גם בנוגע להוראה — שבענין שהוא בדוגמת זמן משה, מוטלת עיקר העבודה (שחלק ממנה הוא ענין השירה — ההודאה על הצלחת העבודה) על האנשים; ובענין שהוא בדומה לזמן דבורה, אזי עיקר העבודה (והשירה) היא יותר אצל הנשים.

כ. ויש לבאר החילוק במצב בנ"י בזמן שירת משה ובזמן שירת דבורה:

בזמן שירת משה היו בנ"י עדיין במדבר — שהרי קרי"ס היתה לאחרי ש"נבוכים הם בארץ סגר עליהם המדבר"¹¹³, ובעלייתם מים סוף נכנסו למדבר — "במדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב"¹¹⁴, ומשם הוצרכו ללכת "אל ארץ טובה ורחבה"¹¹⁵, ששם יהי' להם מקום מנוחה ובית דירה, ועד — "המקום אשר יבחר הוי' אלקיכם בו"¹¹⁶, שעז"נ¹¹⁷ "באתם גו' אל המנוחה ואל הנחלה".

ואילו הזמן של שירת דבורה (לאחרי שכבר היו כו"כ שופטים לפני) הי' לאחרי כמה דורות שבנ"י (יחד עם המשכן והארון) נמצאים

(112) ראה המשך השיחה בסה"ש שם, (115) שמות ג, ח.
 (113) פ' ראה יב, יא. (114) פ' ראה יב, יא.
 (115) פרשתנו (בשלח) יד, ג.
 (116) עקב ח, טו.
 (117) שם, ט.

כבר בארץ ישראל — שנקראת כבר "ארץ ישראל" כיון שנכבשה על ידם באופן ד"ירשתה וישבת בה"¹¹⁸, שקאי לא רק על "שבע שכבשו" אלא גם על "שבע שחלקו"¹¹⁹, כך, שיש לכל אחד בית דירה, גפנו ותאנתו, ד' אמות שלו.

אלא מאי, ל"בית דירה" (יחד עם הגפן ותאנה כו') של בניי חדרו פלשתים או צידונים וכיו"ב משאר האומות (כפי שנימנו בספר שופטים¹²⁰) שנמצאו עדיין בארץ ישראל, שיריים מל"א המלכים, מלך ביין וכו', שרצונם הי' לנתק את בניי מהתורה כו'.

ולכן הוצרכה להיות מלחמה — מלחמה בגשמיות, הקשורה עם מלחמה רוחנית, וכמסופר בשירת דבורה¹²¹ שאצל בניי לא היו אז כלי-זיין בגשמיות, ומובן שהסיבה לכך היא בגלל שלא היו ברוחניות — להגן על ארץ ישראל מפני הגויים שחדרו לשם, שלא תהי' להם שליטה, אלא אדרבה — שתגבר יד ישראל.

ומובן, שמי שאצלו היתה עיקר הטירחא במלחמה זו — אצלו היתה גם עיקר השירה וההודאה על זה:

כאשר צריכים לעשות מהעולם דירה לו ית' (עי"ז שעושים ממנו דירה לבניי, כמ"ש¹²² "ושכנתי בתוכם", "בתוך כל אחד ואחד"¹²³) — הרי כיון שהעולם הוא "מדבר גדול ונורא נחש שרף ועקרב", שלכן יש צורך במלחמה, הנה "איש דרכו לכבוש ואין אשה דרכה לכבוש"¹²⁴, שהרי "כל כבודה בת מלך פנימה"¹²⁵, ואילו בנוגע ליציאה לחוץ למלחמה, יכולה רק לעזור לבעל.

ואז, הנה עיקר שירה היא — "אז ישיר משה ובני ישראל", ולאח"ז "ותען גו' מרים".

אבל בשעה שישנו כבר בית יהודי, ויש בו כבר בנים ובנות וכו', ואח"כ בא מישוהו ורוצה להחדיר שם איזו השפעה מז' האומות או מל"א המלכים (ככל הפרטים שבדבר) — הרי כיון שזהו ענין שנוגע להנהגת הבית, הנה עיקר השליחות והטירחא בזה מוטלת על האשה (דבורה),

(118) ר"פ תבוא.

(119) פרש"י עה"פ (וראה לקו"ש חל"ד ועוד.

(120) יבמות סה, ב.

ע' 145 ואילך — שקו"ט בדעת הספרי).

(121) תהלים מה, יד. הובא ברמב"ם הל'

(122) קאפיטל ג.

(123) אישות פי"ג הי"א.

(124) ס' שופטים ה, ח וברלב"ג עה"פ.

(125) תרומה כה, ח.

שכן, העיקר בבית היא האשה, שנקראת "עקרת הבית"¹²⁶. — היא זקוקה אמנם לסיוע של הבעל (ברק בן אבינועם), אבל זהו רק בתור טפל.

וכבפשוט הענינים — שהיציאה לעולם כדי להרויח עבור ההוצאה, להביא לבית את החטים או השעורים כו', הרי זה תפקידו של הבעל; ולאחרי שהבעל מביא את החטים מחוץ לבית אל הבית, אזי האשה, שהיא "עזר כנגדו"¹²⁷, מכינה מהם מאכל ראוי, מאכל אדם, ובלשון הגמרא¹²⁸: "במה אשה עוזרתו לאדם.. אדם מביא חטין, חטין כוסס? .. נמצאת (האשה) מאירה עיניו ומעמידתו על רגליו".

כא. וזהו גם החילוק שבין פרשת השבוע להפטרה:

ע"י קריאת ולימוד פרשת השבוע בתורה במשך ימי השבוע — החל מקריאת התורה בשני וחמישי, ובפרט ע"י הוראת רבינו הזקן ללמוד בכל יום חלק הפרשה השייך ליום זה: ביום ראשון, מהתחלת הפרשה עד שני, ועד"ז ביום שני וכו' — "כובש" יהודי את כל השבוע ע"י התורה שהיא בעה"ב על העולם.

ולאחרי שישנו הענין ד"טרח בערב שבת", שעיקר הטירחה אז מוטלת על הבעל — הנה ביום השבת לאחרי הקריאה בתורה, בהיותו בביתו במצב של מנוחה, אזי ישנה גם העבודה של ההפטרה, שקשורה בעיקר עם דבורה הנביאה: "ותשר דבורה". — היא זקוקה אמנם לסיוע של ברק בן אבינועם, אבל ההתחלה היא "ותשר דבורה", ורק לאח"ז בתור טפל — "וברק בן אבינועם".

כלומר: בנוגע לפרשת השבוע — להמשיך את התורה בעולם ע"י שקורין בתורה ועושים ממנה הוראה בחיי יום-יום לשנות את העולם שיהי' עולם תורני ("א תורה-וועלט") — הנה "איש דרכו לכבוש", ולכן ההתחלה היא "אז ישיר משה ובני ישראל", ולאח"ז באה "מרים.. (ו) כל הנשים אחריי"; ולאחרי שכבר נעשית עבודה זו, ובאים ל"הפטרה", לסיים ולהוסיף בזה — הרי זו העבודה של "עקרת הבית", ולאח"ז בא הסיוע של בעל הבית.

כב. וענין זה מהוה גם הוראה:

ובהקדם המדובר כמ"פ שהתורה נקראת "תורת חיים" — הוראה בחיים, ולא רק בימים מיוחדים בשנה, שהרי היא "חיינו ואורך ימינו"⁶,

(127) בראשית ב, יח"כ.

(128) שם סג, א.

(126) ראה ב"ר פע"א, ב. זח"א קנד, א.

ועוד.

ובענין החיים לא שייך הפסק¹²⁹, שהיום הוא חי, ואח"כ מפסיק לכמה שעות, רח"ל, ואח"כ חוזר לחיות — לא כך הוא סדר החיים! בנוגע להבנה והשגה במוח שבראש או בנוגע להליכה ברגל וכו' — יכולים להיות שינויים; אבל בנוגע לחייו — הרי זה מוכרח להיות מהרגע הראשון שנולד עד לרגע האחרון עלי אדמות, "והיו ימיו מאה ועשרים שנה"¹³⁰, ללא הפסק. וכן הוא בנוגע לתורה שענינה הוראה, שהיא "חיינו", החיים שלו, כך, שלא שייך בזה הפסק.

אלא מאי — יש זמנים וענינים שבהם מתחילים מ"משה ובני ישראל" ולאח"ז באות "מרים" .. (ו) כל הנשים אחריי"; ויש ענינים שבהם מתחילים מ"דבורה הנביאה" ולאח"ז "וברק בן אבינועם".

וזהו גם המענה בנוגע לטענה אודות המעמד ומצב של עקרת הבית, שאין לה את התוקף כמו שיש לבעל הבית — שהדבר תלוי בנושא הענין: אם זה ענין של כיבוש — אזי "איש דרכו לכבוש ואין אשה דרכה לכבוש"; ואם זה ענין ששייך לבית — אזי אדרבה: דבורה היא "עקרת הבית", וברק בן אבינועם בא לאח"ז ובתור טפל.

ובצירוף שניהם ביחד כובשים את ה"מדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב", וכפי שהי' ביצי"מ, שידעו שהולכים למדבר, כמ"ש¹³¹ "זכרתי לך חסד נעורייך גו' לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה", ואעפ"כ נאמר⁹⁴ "ובני ישראל יוצאים ביד רמה", וכפי' התרגום: "בריש גלי", ולאחרי זה — "אז ישיר משה ובני ישראל", ותיכף לאח"ז "מרים" .. (ו) כל הנשים אחריי" — הנה "כימי צאתך מארץ מצרים" בימים ההם, כך "אראנו נפלאות"¹³² בזמן הזה, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, "ושמחת עולם על ראשם"¹³³.

* * *

כג. רגיל גם לסיים מסכת ביום ההילולא, אף כי בלי-נדר.

ובהמשך להמדובר במאמר¹³⁴ בענין "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"¹²², שזהו ענין הדירה לו ית', והרי "אחת העבודות שהי' במקדש הוא ענין עבודת הקרבנות" (כלשון המאמר של בעל ההילולא ליום ההילולא¹³⁵) — ייערך הסיום על מסכת מדות.

(129) ראה גם תו"מ חס"ו ס"ע 97. וש"נ.

(130) בראשית ו, ג.

(131) ירמ' ב, ב. וראה פרש"י בא יב, לט.

(132) מיכה ז, טו.

(133) ישעי' לה, יו"ד. נא, יא.

(134) לעיל ע' 102 ואילך.

(135) ד"ה באתי לגני השי"ת רפ"ב

(סה"מ תש"י ס"ע 112).

ולהעיר, שמסכת מדות היא מהמסכתות שאין רגילים ללמדן, שלכן הם בבחינת "מת מצוה" (כהלשון בספר חסידים¹³⁶), ולכן מצוה מיוחדת ללמוד דוקא מסכת זו, ועאכו"כ לערוך עלי' סיום, שזהו דבר בלתי רגיל כלל, ובפרט שזוהי מסכת שאין עלי' גמרא, וצריך לחפש אודותה במפרשי המשנה, או במסכתות אחרות שבגמרא שבהם הובאו ענינים ממסכת מדות.

ובפרט שנוסף על כל ענינים אלו, כותב הרמב"ם בהקדמתו לפירושו המשניות בנוגע למסכתות תמיד ומדות: "הניח אותה (מסכת תמיד) באחרונה (בסוף סדר קדשים), בשביל שאין בה דבור לא על דרך חכמה, ולא על איסור ועל היתר, אלא ספור, שהוא אומר היאך היו מקריבין התמיד, כדי לעשות כן תמיד; והביא אחר תמיד מדות, ואין בו ענין אחר אלא ספור, שהוא זוכר מדת המקדש וצורתו ובנינו וכל ענינו, והתועלת שיש בהענין ההוא, כי כשיבנה במהרה בימינו יש לשמור ולעשות התבנית ההוא. מפני שהוא ברוח הקודש, כמו שאמר¹³⁷ הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל".

[ועפ"ז יש לבאר בדרך אגב מ"ש רבינו הזקן בלקו"ת¹³⁸ אודות רשב"י, ש"בכל פרק מפרקי המסכתות שבש"ס נזכר ר"ש", דלכאורה יש להקשות מזה שלא נזכר בכל פרק ממסכתות תמיד ומדות — דכיון שמסכתות תמיד ומדות אין בהם לא דינים ולא איסור והיתר כו', אין זה שייך למעלת רשב"י בנוגע לפלפולים (קושיות ופירוקים) שבתושבע"פ שאודותה מדבר רבינו הזקן¹³⁹].

וכבר האריך בזה התויו"ט¹⁴⁰, שמביא את דברי הרמב"ם, ושואל: הרי "הבנין של עתיד יש בו שינויים, ולא ישוו עם בנין בית שני, וכמו שיראה המעיין במשנה (במסכת מדות) ובספר יחזקאל",

[ולהעיר, שבנוגע למסכת מדות גופא יש ב' דעות — אם זה בנין הורדוס, או הבנין שלפנ"ז¹⁴¹, שלדעת כמה ראשונים ואחרונים היו ביניהם כו"כ שינויים],

ומבאר בזה, שיש ענינים שיתחדשו וישתנו בבנין העתיד שביחזקאל, אבל יהיו גם כו"כ ענינים שיבנו אותם כפי שכתוב במסכת מדות.

ונוסף על התירוץ של התויו"ט (שלהיותו גדול בישראל וכו' וכו'),

139) ראה גם מכתב ח' תמוז תש"ט שנסמן בתו"מ שם.

140) בפתחתא למסכת מדות.

141) ראה עזרת כהנים ח"א — מבוא המקדש. שער המדות. ועוד.

136) סרס"א. ובהוצאת מק"נ — סתקפ"ח.

137) דברי הימים א כח, יט.

138) אחרי כח, א. וראה גם תו"מ ח"ג ע'

74, ובהנסמן בהערה 24 שם.

הן בנגלה והן בנסתר, בסודות התורה, כידוע ומפורסם, בודאי אינו צריך "הסכמה" — ישנו תירוץ של א' האחרונים¹⁴² שנתקבל יותר, שמצינו במדרש¹⁴³ שבימי ר' יהושע בן חנני' ניתן רשיון ממלכות רומי לבנות את ביהמ"ק, וכבר התחילו לבנותו, ובמילא, כדי לדעת איך לבנותו, הוצרכו לידע פרטי הענינים שנתבארו במסכת מדות; אבל עכשיו מדובר אודות סיום המסכת.

כד. הביאור בסיום המסכת: "לשכת הגזית שם היתה"¹⁴⁴ סנהדרי גדולה של ישראל יושבת¹⁴⁵ ודנה את הכהונה¹⁴⁶, וכהן .. שלא נמצא בו פסול, לובש לבנים ומתעטף לבנים ומשמש עם אחיו הכהנים, ויום טוב היו עושים שלא נמצא פסול בזרעו של אהרן הכהן, וכך היו אומרים, ברוך המקום ברוך הוא שלא נמצא פסול בזרעו של אהרן, וברוך הוא שבחר באהרן ובניו לעמוד לשרת לפני ה' בבית קדשי הקדשים",

— שהחילוק בשינוי הנוסחאות במשנה, אם גורסים גם את הסיום "ברוך הוא שבחר באהרן ובניו לעמוד לשרת לפני ה' בבית קדשי הקדשים", או שהסיום הוא רק "ברוך .. שלא נמצא פסול בזרעו של אהרן", תלוי בפלוגתת הרמב"ם והרמב"ן אם הכוונה והחפץ במשכן הוא מנוחת השכינה¹⁴⁷, שעיקרו "בבית קדשי הקדשים", או שעיקר המכוון הוא "בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות"¹⁴⁸, שעבודה זו היא במקדש כולו (ובזה תלוי גם החילוק בנוגע לכלים, אם הם "מחלקי המקדש", כיון שעל ידם נעשה "מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות" (כולל הדלקת הנרות ועריכת לחם הפנים וכו')¹⁴⁹, או שהם ענין בפני עצמו¹⁵⁰) —

עבודה* שהי' נכלל ב"קרבנות". ולכן לא ביאר הרמב"ם דיני עשיית הארון, כמו שביאר דיני עשיית כלי המקדש. ועפ"ז תתורץ גם תמיהה גדולה ביותר בנוגע ליאשיהו שנטל את הארון וגזזו כו', דלכאורה, אף שרצה להבטיח שבזמן החורבן לא יטלוהו לבבל, הרי החורבן הי' עשרות שנים לאח"כ, ואיך אפשר בינתיים להוציא כלי שהוא חלק מביהמ"ק? — ומזה גופא מוכח שהארון אינו חלק מביהמ"ק (ראה בארוכה תו"מ חל"ז ע' 221 ואילך. וש"נ).

(150) לאחרי השיחה העיר כ"ק אדמו"ר

(142) ראה מנ"ח מצוה צה. הובא בלקו"ש ח"א ע' 185 הערה 42. חכ"ז ע' 204 הערה 95.

(143) ב"ר ספס"ד.
(144) שהרי צריך לבאר "מה היתה משמשת" (כלשון המשנה (פ"ה מ"ד) בנוגע לא' הלשכות).

(145) "בצד החול שבה, לפי שלשכת הגזית היתה חצי' בקודש וחצי' בחול כו'" (פי' הרע"ב). וכיון שחצי' בקודש, נכללת ב"מדות" של ביהמ"ק.

(146) "ובודקין הכהנים ביוחסין ובמומין" (רמב"ם הלי' ביאת המקדש ספ"ו).

(147) רמב"ן ר"פ תרומה.

(148) רמב"ם ריש הלי' בית הבחירה.

(149) מלבד הארון, שאין בו ענין של

(* בנוגע לכפורת — ראה לקו"ש שבפנים הערה 49.

הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס¹⁵¹ בלקו"ש חי"א ע' 119 ואילך.

והביאור בהתחלת המסכת: "בשלשה מקומות הכהנים שומרים בית המקדש וכו'" — דלכאורה כבר נאמר לפנינו במסכת תמיד, ולמה נשנה במסכת מדות¹⁵² — כיון שבמצות שמירת המקדש יש ב' ענינים: (א) ענין בעבודת הכהנים — במסכת תמיד, (ב) ענין במקדש עצמו — במסכת מדות; ותלוי בטעם מצות השמירה, אם היא מצד כבוד (פרט במקדש), או כדי שלא יכנס זר וכו"ב (פרט בחיוב הכהנים) — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס¹⁵³ בלקו"ש חי"ג ע' 57 ואילך.

כה. והקשר שבין התחלת וסיום המסכת — שהם שני הקצוות של תחילת ותכלית הקדושה:

התחלת המסכת היא בענין שמירת המקדש, שהיתה גם בהר הבית שהוא מחוץ לעזרה — שזהו ענין היוצא מן הכלל, שהרי בדרך כלל לא מצינו עבודה שהיא מחוץ לעזרה, מלבד ענין השמירה.

והענין בזה — שלמרות שמסכת מדות צריכה לדבר אודות המדות של ביהמ"ק, נזכרו בה גם המדות של הר הבית: "הר הבית הי' חמש מאות אמה על חמש מאות אמה"¹⁵⁴. ולכאורה אפשר לומר שזהו רק בתור הקדמה, כדי לידע היכן היו העזרה וההיכל וכו'. אבל, מצד ענין השמירה, שזהו ענין של כבוד ביהמ"ק, נכלל בזה גם חלק השמירה שהי' על הר הבית, מחוץ לעזרה.

ועוד זאת, שגם השמירה על שערי העזרה היתה מחוץ לעזרה, שהרי בעזרה אי אפשר לישוב כו' (כדברי הגמרא במסכת תמיד¹⁵⁵).

שנזכרו בשאר מסכתות הש"ס — שענינה של מסכתא זו היא (כמ"ש הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשניות) "לזכור בה כל ההלכות שהעידו עליהן אנשים ברורים נאמנים ושעדותם ראוי' לסמוך עליה" (ובגלל זה לא נסדרו לפי סוגי הדינים, אלא לפי סוגי העדויות), ולכן נקראת "בחירתא", לפי "שכל דבריהם העידו מפי הגדולים והלכה כמותן" (קידושין נד, סע"ב ובפרש"י. וש"נ).

(153) בשילוב שיחות ש"פ בשלח, י"ג שבת; ט"ו בשבט וש"פ משפטים שנה זו.

(154) מדות רפ"ב.

(155) כז, א.

שליט"א להרב שמחה עלברג על מ"ש בספרו החדש* "שלמי שמחה" (ח"ב סימן ע) בדעת הרמב"ם שיש לחלק בין כלים שהם מחלקי המקדש לכלים שאינם מחלקי המקדש, שעפ"ז, עשיית הכלים שאינם מחלקי המקדש, היתה צריכה להמנות בתור מצוה בפ"ע.

(151) בשילוב שיחות ש"פ בשלח, י"ג שבת וט"ו בשבט שנה זו.

(152) ושני מסכת עדיות, שרובה ממשניות

(* לאחרי הבעת "יישר" על נתינת ה'תשל"ב.

ולאחרי שהמסכת מתחילה עם ענין השמירה שהוא מחוץ לעזרה — מסיימת המסכת בענין שהוא תכלית הקדושה: "בית קדשי הקדשים".

כו. ויש להוסיף בהמשך להאמור לעיל אודות הפלוגתא של הרמב"ם והרמב"ן בנוגע לענינו של ביהמ"ק — בקשר להמבואר במאמר¹⁵⁵ ש"אחת העבודות שהי' במקדש הוא ענין עבודת הקרבנות", שמדגיש את ענין העבודה דוקא:

גם לשיטת הרמב"ן שעיקר ענינו של ביהמ"ק הוא השראת השכינה — הרי המצוה אינה "ושכנתי בתוכם"¹²², שזהו ענין שנעשה מעצמו, ע"י הקב"ה, ואילו המצוה (ציווי לבני"ה שהם צריכים לעשות) היא — לבנות את המשכן וביהמ"ק, היינו, להכין את המקום שהי' קודש קדשים ע"י השראת השכינה.

ועאכור"כ לדעת הרמב"ם — שבודאי סובר גם הוא שקודש הקדשים הי' המקום המקודש ביותר (כמפורש במשנה¹⁵⁶), אבל המצוה היא "לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות", ע"י עבודת הכהנים.

וכללות הענין בזה — כמבואר במאמר ההילולא באתי לגני' מיד בפרק הראשון ש"תכלית הכוונה בבריאת והתהוות העולמות דנתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים, שיהי' גילוי אלקות למטה ע"י עבודת האדם ע"י אתכפיא ואתהפכא, דנשמה תרד למטה כו' ובכ"ז תפעול וכו'" — ירידה צורך עלי', שזוהי העלי' מלמטה למעלה, ואח"כ נעשה בדרך ממילא מלמעלה הענין ד"ושכנתי בתוכם".

המשך השיחה — שהשראת השכינה מלמעלה הו"ע נעלה יותר שלא בערך לגבי עבודת המטה, אבל אעפ"כ, דוקא בעבודת המטה ישנו העילוי ש"אדם רוצה בקב שלו מתשעה קבים של חבירו"¹⁵⁷; והלשיטתו בנוגע לבנין ביהמ"ק השלישי, אם יהי' בידי שמים¹⁵⁸, או כדברי הרמב"ם

שמצד זה שאוהב מה שהאוהב אוהב, הנה הענין ד'ואהבת לרעך כמוך' (קדושים יט, יח), שהוא "כלל גדול בתורה" (תו"כ ופרש"י עה"פ) כולל גם את הענין ד'ואהבת את ה' אלקיך' (ואתחנן ו, ה), ונעלה יותר ממנו, כביכול (ראה "היום יום" כח ניסן).

(158) ולכן יהי' בית נצחי, דלא כביהמ"ק הראשון ושני שלא נתקיימו, כיון שהיו מעשה ידי אדם.

(156) כלים ספ"א. רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ו הכ"ב.

(157) ב"מ לח, א. — וכיון שזהו פס"ד בתורה (בנוגע לדיני פקדון), הרי זה סימן שע"פ תורת אמת כן הוא, שאכן יש מעלה יתירה "בקב שלו" גם בנוגע ל"תשעה קבים של חבירו" זה הקב"ה (ראה פרש"י ד"ה דעלך — שבת לא, א) — ע"ד שמצינו בנוגע לאהבת ה' ואהבת ישראל מי קודם למי,

שמישיח יבנה ביהמ"ק¹⁵⁹ — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חי"א ע' 185 ואילך.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

והעיקר — שיהי' כן בנוגע לפועל, הן לדעה זו והן להדעה השני', ע"י מעשינו ועבודתינו במשך זמן הגלות, שהעבודה היא באופן שמתוך המצור והשבוי' פועל יהודי בעצמו הענין דאתכפיא ואתהפכא, ומכין את העולם שיהי' מוכשר להיות "גן" ו"פרדס" של הקב"ה (כמדובר לעיל).

ועי"ז יקויים היעוד "ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו כי פי הוי' דיבר"¹⁶⁰, ובאופן ש"אשפוך את רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם"¹⁶¹ — בקרוב ממש, ולמטה מעשרה טפחים, ובחסד וברחמים, "ושמחת עולם על ראשם"¹³³.

* * *

כז. דובר לעיל בנוגע להוראה של בעל ההילולא שבאה לידי ביטוי ע"י תורתו (ככל ההוראות של נשיא בישראל), ובפרט התורה הקשורה עם יום ההילולא וההסתלקות — דכיון שביום ההוא עולה "כל עבודתו אשר עבד בה" (כמ"ש רבינו הזקן באגה"ק¹⁶², וכמבואר בארוכה גם בסידור שער ל"ג בעומר¹⁶³), וכפשטות הענין גם ע"פ נגלה דתורה, שביום ההסתלקות מתחיל הדין וחשבון על כל הימים שבמשך ימי חיותו בעלמא דין (כמבואר בכ"מ גם בספרי נגלה), הרי מובן שבתורה של היום ההוא באה לידי ביטוי הנקודה הפנימית של עבודתו אשר עבד בה במשך כל ימי חייו — החל מהתחלת ושם התורה: "באתי לגני".

וכמדובר ומבואר לעיל בארוכה שמדובר אודות עוה"ז הגשמי והחומרי,

— שבו הוא מקום העבודה של בני", שהרי התורה "לא בשמים היא"¹⁶⁴, אלא דוקא למטה בארץ, במקום שהי' ענין של חטא ועון שסילק את השכינה מלמטה למעלה, ודוקא בו נעשית העבודה דאתכפיא ואתהפכא, כדי להוריד את השכינה, ולעשות מקום משכן ומנוחה, "דירה", לו ית' בתחתונים —

ועולם זה נקרא [לא כמו בלשון הקבלה (כמ"ש בע"ח והובא בתניא³⁷) "עולם הקליפות .. והרשעים גוברים בו", אלא] בשם "גן",

(162) סז"ך-כ"ח.

(159) ראה גם תו"מ חס"א ע' 96. וש"נ.

(163) דש, סע"ב ואילך.

(160) ישע"י מ, ה.

(164) נצבים ל, יב. וראה ב"מ נט, ב.

(161) יואל ג, א.

והרי "אין מקרא יוצא מידי פשוטו"⁶⁸, ש"גן" הוא "פרדס", וכפי שמצינו בגמרא¹⁶⁵ על הפסוק¹⁶⁶ "ויטע אשל", שא' הפירושים הוא שנטע פרדס, וכמובן בפשטות שאינו בדומה היוקר שבשדה כפשוטה, "שדה הלבן" ("ארץ ממנה יצא לחם"¹⁶⁷), ליוקר שב"שדה האילן", כרם ופרדס, שזהו מקום נעלה ביותר למנוחה וכו',

ובזה גופא — לא רק "גן" של איזה אדם שיהי', אלא "גן" של אדם העליון, כפי שהקב"ה אומר על עצמו: "באתי) לגני".

וזהו הוראה מוכרחת להצלחה בעבודת ה' — כדי שלא ליפול ביאוש, ויתירה מזה — כדי שתהי' העבודה כדבעי, כמ"ש⁴² "עבדו את ה' בשמחה", אע"פ ש"השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה (שמחה של מצוה) .. עבודה גדולה היא" (כלשון הרמב"ם בסוף הלכות לולב), שפירושה בפשטות שזוהי עבודה קשה, ומביא רא' מדוד המלך, ואעפ"כ הרי זו רא' שכך צריך להתנהג כל אחד מישראל.

כח. אך לכאורה קשה: היתכן לומר על עולם הזה, "עולם הקליפות .. והרשעים גוברים בו" — שזהו "פרדס" של הקב"ה?!

ונתבאר בזה (לעיל ס"ו ואילך), שכאשר יהודי מתבונן בו, אזי יכול למצוא את הטוב שישנו בעולם.

ועדיין נשאלת השאלה מדברי הגמרא במסכת יבמות⁴³: "גר שבא להתגייר בזמן הזה, אומרים לו (לכל לראש, עוד לפני שמדברים עמו על ענינים נוספים) .. אי אתה יודע שישראל בזמן הזה דוויים דחופים סחופים וכו'" — וכיון ש"תורת אמת" מצווה לומר זאת לגוי, בודאי אין זה שקר ח"ו, כך, שע"פ תורת אמת בני"י הם "דוויים דחופים סחופים וכו'", בגלל שנמצאים בעולם הזה!

ואעפ"כ אומרים שזהו עולם שנקרא "גני", כדי שתהי' העבודה בשמחה (כנ"ל) — ולכאורה הרי זה דבר והיפוכו: איך יכולים להיות בשמחה, בה בשעה שתורת אמת ש"שישראל בזמן הזה דוויים דחופים סחופים וכו"?!

והביאור בזה — כאמור לעיל — שיהודי לוקח את הענינים הטובים, רוחניים וקדושים שבגשמיות גופא — ה"רוחניות" שבגשמיות, ואילו העובדה שיש אצלו ענין שבו הוא דווי וסחוף כו', אינה בערך לענין שבו יש לו תענוג ושמחה.

166) וירא כא, לג.

167) איוב כח, ה.

165) סוטה יו"ד, סע"א. הובא בפרש"י

עה"פ.

ולאידך גיסא, הענינים שמביאים שמחה אצל בני, אינם שייכים לגוי; הוא לא יכול "ליקח" אותם, ואינם נקלטים אצלו, וגם אם יתנו לו אותם — הרי זה ישאר אצלו ענין בפ"ע, ולא ענין שיש לו בו הנאה אמיתית (אף שיוכל להעמיד פנים וכו'); הוא יכול לקחת רק את אותם ענינים שביחס אליהם בני הם "דוויים דחופים סחופים וכו'".

וכאמור לעיל הדוגמא לזה — לאדם שהרויח אלף אלפים וריבוא רבבות דינרי זהב, ואיבד פרוטה אחת של נחושת, שאין שום מקום בשכל שיזכירו לו זאת; אבל מי שאין לו השגה ואינו יודע מהו זהב, אלא יודע רק אודות נחושת — הרי הריוח של אלף אלפים וריבוא רבבות דנרי זהב אינו מגיע אליו, ורואה רק פרוטה של נחושת שנאבדה!

כט. ובפרטיות יותר:

גוי, כל זמן שלא נתגייר כהלכה — יש לו שייכות לעניני העולם, ואדרבה: "מפרנסים עניי נכרים עם עניי ישראל"¹⁶⁸, ובין כל המצוות נצטווה יהודי להשתדל שהגוי יקיים שבע מצוות בני-נח¹⁶⁹ עם כל הסניפים שלהם — שמזה גופא מוכח שהגוי נחשב ל"מציאות", ויהודי צריך להשתדל בטובתו; אבל במה דברים אמורים? — רק בנוגע לשבע מצוות דילי, משא"כ בנוגע לשאר המצוות, שאינם שייכים אליו.

ולא עוד אלא שגם שבע המצוות כפי שהם אצל יהודי, הרי הם בגדר אחר מכמו שהם אצל גוי¹⁷⁰:

כל שבע מצוות בני-נח הם חלק מתרי"ג מצוות, וכידוע בנוגע לשם "רות" [ועד"ז בנוגע לשם "יתרו" שיש בו אותיות "רות"], שזהו לפי שע"י הגירות ניתוספו תר"ו מצוות, שהרי ד' מצוות היו כבר לפני¹⁷¹.

אבל אעפ"כ מובן — ומוכרח גם מהלכה בפועל — שכאשר בן-נח מתגייר, אין זה רק שניתוספו אצלו תר"ו מצוות, אלא גם בנוגע לז' המצוות שהי' מחוייב לפני"ז בתור בן-נח, מתחדש אצלו חיוב באופן אחר, סוג אחר, עם גדרים ודינים אחרים.

כלומר: גם כאשר מקיים שבע מצוות ב"נ "מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו ע"י משה רבינו כו'" (כמ"ש הרמב"ם¹⁷²) — אין זה הציווי "לא יהי' לך אלהים אחרים"¹⁷³ שניתן לבנ"י [ועד"ז בנוגע לאבר

168) גיטין סא, א. (קצה, א — בהגה"ה שני). הובא ביד משה

169) רמב"ם הל' מלכים פ"ח ה"י. לשמור"ר פכ"ז, ח. ברכ"י אור"ח סתצ"ד סק"א.

170) ראה גם תו"מ חס"ב ע' 237. וש"נ. 172) שם ה"א.

171) ראה של"ה במס' שבועות שלו 173) יתרו כ, ג.

מן החי, גילוי עריות ושפיכות דמים, דינים וגזל וכל שבע מצוות בני-נח (ססימנס: א' ב' ג' ד' ה' ו' ז', כמבואר בכ"מ¹⁷⁴), כמוכן מזה שהעונש והגדרים והתנאים של ז' המצוות אצל ב"נ הם באופן אחר לגמרי מכמו שהם אצל בני¹⁷⁵.

ונמצא, שאין זה רק כמשל החילוק בין ז' דינרי זהב לתרי"ג דינרי זהב, שזה זהב וזה זהב, והחילוק הוא רק בכמות בין ז' לתרי"ג (עי"ז שניתוספו עוד תר"ו) — כיון שלאחרי הגיור נעשים גם ז' המצוות שלפנ"ז בסוג אחר.

ולכן, כאשר מדברים עם גוי קודם הגיור — שאז הוא עדיין גוי לכל עניניו, ויש לו שכל של גוי וכו' [אלא שקודם הגירות מותר כבר ללמדו הלכות המצוות, כיון שלולי זאת לא ידע מה לעשות ומה לא לעשות בשעה שיתגייר, כך, שההכנה לגירות מבטלת את האיסור של לימוד התורה לעכו"ם, כידוע השקו"ט בזה¹⁷⁶] — אומרים לו את האמת כפי שרואה בנוגע לבנ"י, שהם "דוויים דחופים סחופים וכו'", כי, האושר של בנ"י — "אשרנו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו ומה יפה ירושתנו"¹⁷⁷ — אינו שייך אליו ואין לו שום השגה בזה.

וכפי שהובאה הדוגמא על זה¹⁷⁸ — שאי אפשר להסביר לעיור החילוק שבין צבעים ומראות, כיון שאינו שייך כלל לכל הגדר של ענין זה (ולא רק שיודע משהו, אלא שאינו שייך אליו).

ועד"ז בנמשל: קודם מתן-תורה — שאז הי' הענין ד"אתה הראת לדעת גוי"¹⁷⁹, ובנ"י ראו מה שצריכים לראות, ונעשו "עם קרובו"¹⁸⁰, כיון ש"בחר בנו מכל העמים"¹⁸⁰ — הי' העולם כולו "מתנהג באפילה"¹⁸¹. וכן הוא אצל גוי קודם שנתגייר, כך, שהדיבור עמו אודות מעלת בנ"י, "אשרנו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו ומה יפה ירושתנו", הוא הדיבור עם עיור אודות צבעים, שזהו ענין שאין לו בזה השגה כלל. ולכן, הרושם שנשאר אצלו בנוגע לבנ"י הוא — שהם "דוויים דחופים סחופים וכו'".

(174) ראה הקדמת הרמב"ם לפיהמ"ש סנהדרין ר"פ חלק. הובא בטהמ"צ להצ"צ מצות ציצית פ"א (דרמ"צ יד, ב). וראה גם תר"מ ח"ג ע' 360.

(179) ואתחנן ד, לה.

(180) נוסח ברכת התורה. וראה שו"ע אדה"ז אורח"ס ס"ד. וש"נ.

(181) לשון חז"ל — ב"ר פ"ב, ג.

(174) ראה אגרת הטיוול (לאחי המהר"ל) בקונטרס המילואים (ובטיוול בפרדס שם). דבש לפי (להחיד"א) מע' ז אות ד. וראה גם תר"מ חל"ח ע' 202. וש"נ.

(175) ראה גם תר"מ ח"ס ע' 395. וש"נ.

(176) ראה בהנסמן בלקו"ש ח"ד ע' 39

הערה 22. ח"ז ע' 70 הערה 28. חכ"ו ע' 75

הערה 53. חל"ה ע' 67 הערה 38.

(177) נוסח התפלה — לפני תפלת השחר.

ל. ולעומת זאת, בנוגע ליהודי — הנה יהודי יודע הן אודות גשמיות והן אודות רוחניות.

ובהקדים — שאין זה כפי שרצה עשו שליעקב לא תהי' שייכות עם עוה"ז, וכידוע מ"ש במדרש¹⁸² שעשו לקח עוה"ז ויעקב לקח עוה"ב, ועשו טען מהי שייכותו של יעקב לעוה"ז — חס ושלום! אדרבה: "טוב הארץ"¹⁸³ ו"חלב הארץ"¹⁸⁴, המובחר של הגשמיות — היא רק בשביל ישראל, כמארוז¹⁸⁵ ל"בראשית" — "בשביל ישראל שנקראו ראשית", כך, שלא יכולה להיות מציאות בעולם שאינה קשורה עם בני", וכיון שכן, הנה כשיש מציאות של גשמיות, ויש בה "טוב" ו"חלב" — הרי זה בגלל השייכות לבני".

וע"ד לשון המדרש¹⁸⁶ בנוגע לזהב כפשוטו — "טוב גשמי", דבר טוב בענין הגשמיות גופא — "לא הי' העולם ראוי להשתמש בזהב, ולמה נברא, בשביל המשכן וביהמ"ק", ובגלל זה נמשך אח"כ זהב גם בעולם. ועד"ז בנוגע להמובחר ("זהב") בכל ענין שבעולם.

וזהו גם תוכן פסק הרמב"ם¹⁸⁷ הידוע (שהובא גם בשו"ע¹⁸⁸): "כל דבר שהוא לשם הא-ל .. יהי' מן הנאה והטוב .. וכן הוא אומר¹⁸⁹ כל חלב לה'", והיינו, שאם ישנו דבר גשמי שהוא בבחי' "חלב", טוב ומובחר ונאה, צריך ליתנו לה', עבור עניני קדושה.

בנוגע לענינים של רשות — מספיקה ההכרחיות בלבד, גם ללא "חלב", "הנאה והטוב". וכן בנוגע לאינר-יהודי, שצריך ליתן לו את ההכרחיות כדי שיוכל למלא את עניניו הקשורים עם שבע מצוות בני-נח; אבל בנוגע לבני"י — "בנים אתם להוי' אלקיכם"¹⁹⁰ (ו"ברא כרעא דאבוה"¹⁹¹), כפי שמאריך רבינו הזקן בתניא¹⁹², ועד ללשון הזהר¹⁹³ הידוע "ישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד" — הרי כשם שהקב"ה הוא עצם התענוג, צ"ל עד"ז גם אצל בני"י; וכשם שהקב"ה "אין עוד מלבדו"¹⁷⁹,

(182) תדא"ז פי"ט. יל"ש תולדות רמז	(190) פ' ראה יד, א.
קיא.	(191) ראה עירובין ע, ריש ע"ב. פרש"י
(183) לשון הכתוב — ישעי' א, יט. ועוד.	כתובות צב, א — ד"ה כבעל. תוד"ה מקמי
(184) ויגש מה, יח.	— יבמות ג, א. יונת אלם רפ"ד. רפפ"ב. ע"ח
(185) פרש"י ורמב"ן עה"פ ר"פ בראשית.	שכ"ג פ"א. עמה"מ שער עולם הבריאה פי"ז.
(186) ב"ר פט"ז, ב. שמו"ר רפל"ה.	של"ה קנד, א. "התמים" ח"ג ע' כז. ועוד.
(187) סוף הלי' איסורי מזבח.	(192) רפ"ב.
(188) יו"ד סוסרמ"ח.	(193) ראה ח"ג עג, א.
(189) ויקרא ג, טז.	

כך לא שייך ענין בעולם שליהודי לא תהי' שליטה עליו, שאז אינו יכול להיות במציאות.

ולכן: כאשר יהודי אומר לגוי שהוא דווי דחוף וסחוף — אינו אומר לו דבר שקר; הוא אכן איבד "פרוטה של נחושת"; הוא יודע מה היא "פרוטה של נחושת", ויודע שהיא שייכת אליו, שהרי כל הענינים שבעולם, כולל גם הנחושת שבעולם, לא נבראו אלא בשביל ישראל, ולכן, כשאיבד אותה, שאינו במעמד ומצב ד"טוב הארץ תאכלו" כפשוטו — הרי הוא דווי וסחוף!

אבל לאידך גיסא — יש לו בכל יום ויום הענין ד"ישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד", שזהו ענין שלא בערך!

וכאמור לעיל (ס"י; סוסכ"ח) שזהו יותר מריחוק הערך של פרוטה אחת של נחושת לגבי אלף אלפים וריבוא רבבות דנרי זהב, שזוהי אותה איכות של ממון, והחילוק הוא רק בכמות, ואילו בנדו"ד, הרי זה שלא בערך לא רק בכמות, אלא גם באיכות.

וע"ד מ"ש הרמב"ם בהלכות תשובה¹⁹⁴ בנוגע לשכר דעולם הבא: "שמא תקל בעיניך טובה זו ("הטובה הצפונה לצדיקים .. חיי העולם הבא"¹⁹⁵) ותדמה שאין שכר המצות והיות האדם שלם בדרכי האמת אלא להיותו אוכל ושותה מאכלות טובות ובוועל וכו' כמו שמדמין אלו הערביים הטפשים האוילים השטופים בזמה וכו'", והיינו, שישנם טפשים שאינם יכולים לתאר לעצמם ענין של שכר כי אם בשייכות לגשמיות, כפי שמביא דוגמא מ"אלו הערביים" — הישמעאלים שבאותה מדינה שבה חי.

והיסוד לזה — הגמרא הידועה במסכת ע"ז¹⁹⁶: "רבא .. אשכחי (לבר שישך) דיתיב .. וקיימן זונות ערומות קמי', אמר לי' (לרבא) אית לכו כי האי גוונא לעלמא דאתי" (בתמי').

והגע עצמך: כיון שרבא התעסק עמו, הרי מובן שהי' בעל-שכל, ולא סתם בעל-תאווה ללא ענינים של שכל והבנה והשגה. ואעפ"כ, כיון שלא היתה לו השגה ברוחניות, לא הי' יכול לתאר לעצמו ענין של מילוי השכר אם אין זה בגשמיות, אלא שבגשמיות גופא הרי זה המובחר שבגשמיות.

(196) סה, א.

(194) פ"ח ה"ו.

(195) שם ה"א.

ועד"ז יש ברוחניות גופא רוחניות למעלה מרוחניות, ולדוגמא: התרת הספיקות, ש"אין לך שמחה כהתרת הספיקות"¹⁹⁷, ובנוסח אחר: "אין לך תענוג כהתרת הספיקות"¹⁹⁸ — שזהו תענוג רוחני, ובתענוג רוחני גופא יש גם עליו למעלה מעילוי, וכפי שמבאר הרמב"ם¹⁹⁹ שיש ג' דרגות בעלי" בחכמה, ועד לדרגא הג' — שמהלימוד הרי הוא מגיע לאלקות, שזהו ענין נעלה יותר מהרוחניות של חכמה והבנה והשגה.

ולכן, אע"פ שדבריו של יהודי שהוא דווי וסחוף הם אמת, וכן הוא גם בהרגשתו, שיודע שאיבד פרוטה של נחושת — הרי הוא יודע שבשעת מעשה הוא מרויח לא רק אלף אלפים וריבוא רבבות דינרי זהב, אלא ענין שלא בערך באיכות לכל המציאות של נחושת וזהב.

לא. וכיון שכן, הרי כשבאים ואומרים שע"י מעשה ידי אדם יכולים לעשות מגוי יהודי — הרי זה לא רק ענין של עיוות האמת, "חצי אמת" או "רבע אמת", אלא ענין שהוא היפך האמת:

כדי שגוי יהי יהודי — צריכה להווצר מציאות חדשה.

יש מציאות שנקראת בשם "יהודי", ומציאות זו נעשית בכח שלמעלה — כדברי הקב"ה (בשייכות לנתינת התורה במעמד הר סיני, שאז "בחר בנו מכל העמים"): "ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי"⁵⁶ — לאלקות, ובאופן ש"ישראל (אורייתא) וקוב"ה כולא חד", "חלק אלוה ממעל ממש".

וכיון שהכל מודים שאין ערוך בין אלקות לרוחניות שבעולם, כמו שהכל מודים שאין ערוך בין רוחניות לגשמיות — הרי מובן שהחילוק בין יהודי לגוי הוא לא רק חילוק בכמות, או גם באיכות אבל בערך, אלא זהו חילוק בין דברים שאין ביניהם שייכות כלל.

הדרך היחידה היא — לפעול על הקב"ה שכשם שבמעמד הר סיני הי' הענין ד"ואביא אתכם אלי" בנוגע ל"עם קרובו", יעשה כן גם בנוגע לבן-אדם פלוני.

ובכן: הקב"ה הודיע כיצד יכולים לפעול אצלו ענין זה!

אבל לא יתכן שיבואו בני-אדם, ועד לכל מלכי מזרח ומערב, וינסו למצוא דרכים כיצד לעשות זאת.

198) ראה תו"ח מקץ פד [רכה], ד.

199) ראה מו"נ שבהערה 40.

197) מאמר החכם — הובא בהמשך מים

רבים תרלו' בתחלתו.

הם יכולים לעשות רק דברים ששייכים לבני-אדם; וגם בזה גופא יש ספק אם הם יכולים לתקן או לקלקל... ועד שישנה מציאות ש"חכמים המה (אבל) להרע"²⁰⁰. ובכל אופן, הויכוח בזה שייך רק "למטה מעשרה טפחים", ששם ישנה המציאות של "רשות הרבים", ולכן יכול להיות שם הענין ד"נעשה"²⁰¹ לשון רבים; משא"כ "למעלה מעשרה טפחים", ששם היא "רשות היחיד", "יחידו של עולם"²⁰². — הקב"ה הוא בעה"ב גם ב"רשות-הרבים", אבל שם, נתן מקום ש"הרוצה לטעות יטעה"²⁰³; משא"כ למעלה מעשרה טפחים — אין מקום לטעות.

יכולים רק להתעקש ולטעון, שלמרות שיודע שזוהי צרה, רצונו רח"ל להיות מזיק לעצמו ומזיק לכלל ישראל. ו"מי יאמר לו מה תעשה", שהרי הקב"ה נתן לו בחירה חפשית. אלא שכל זה הוא רק בנוגע לגרימת חורבן והיזק רח"ל; אבל כדי לשנות מהות, שהקב"ה ברא את פלוני למטה מעשרה טפחים, והוא רוצה להכריח כביכול את הקב"ה לפעול הענין ד"ואביא אתכם אלי" בנוגע לפלוני בן פלוני שהוא גוי, הקב"ה אומר שהוא גוי, והגוי בעצמו אומר שהוא גוי, וכן יקום — הרי זה דבר שאין מקום בשכל פשוט שמישהו יטעה בזה.

לב. אלא מאי? — חיים בעולם כזה [כפי שהכריז הגוי הידוע במענה לשאלה איך הוא יכול לומר דבר שכולם יודעים שהוא היפך האמת] שכאשר אומרים שקר קטן, אזי מכחישים אותו, אבל כשאומרים שקר גדול, אזי מתבלבל השומע, ומקבל את הדברים²⁰⁴!

וכמדובר כמ"פ אודות המכתב הידוע שכתב רבינו הזקן²⁰⁵ לחסידים שלו בימיו, שהיו להם רדיפות נוראות מצד המתנגדים — שיש לשמוח על העובדה שמטענות המתנגדים גופא רואים שאין ממה להתפעל, כיון שטוענים טענות שאין להם אחיזה במציאות, ואין להם שייכות אל האמת.

וטעם השמחה שבדבר:

בדרך כלל, כל אדם עלול לבוא לידי טעות, אפילו משה רבינו כביכול, כמסופר בדברי חז"ל²⁰⁶;

(204) ראה גם מכתב כ"ז חשון שנה זו (חכ"ז ס"ע רסה). תו"מ חכ"ח ע' 63.
 (205) אג"ק שלו ע' של ואילך. וראה גם לעיל ס"ע 65. וש"נ.
 (206) ראה ספרי ופרש"י מטות לא, כא.

(200) ירמ' ד, כב.
 (201) בראשית א, כו.
 (202) ראה תניא ספל"ג. ובכ"מ.
 (203) ב"ר פ"ח, ח.

אבל בשעה שרואים שישנו מנגד שרוצה באמת לערוך מלחמה, ולא עושה מזה "סוד", ולא נרתע משום דבר,

— וכמדובר כמ"פ שהסיבה האמיתית לכך מובנת ע"פ מארוז²⁰⁷ "כל המיצר לישראל נעשה ראש", כלומר, נוגע לו (לא המלחמה, אלא) להיות "ראש", וחושב, שהדרך להיות "ראש" היא עי"ז שיהי' "מיצר לישראל" — לעשות צרות ("מיצר") ליהודי אחד, "ראש" גדול יותר — אם יהי' מיצר לשני יהודים וכו', ועד להיות "מיצר" ל-14 מליון יהודים, שהרי יש לו מאמר חז"ל שעי"ז שיהי' "מיצר" (לא רק לחלק מבנ"י אלא) לכלל ישראל, אזי יהי' "ראש" גדול! —

ואעפ"כ אינו מוצא לטעון דבר של טעם ושכל, כי אם דבר שהכל יודעים שהמציאות אינה כן — הרי זה גופא שולל כל מציאות של ספק בצדקת הדרך.

ובנוגע לעניינינו²⁰⁸:

למרות העובדה שהי' פס"ד של הרבנות שצריכים לצאת מהממשלה²⁰⁹ — הנה בתחילה אמרו שפס"ד זה הי' קודם החוק, ואח"כ נפלו על המצאה טובה יותר: במקום לומר שהפס"ד הי' קודם החוק — מוטב לומר שאין פס"ד כלל!

ובהקדמה — ש"כך היא אומנתו כו"²¹⁰, שאינו בא ואומר מיד "לך עבוד עבודה זרה", שאז בודאי לא ישמעו אליו, אלא "היום אומר לו עשה כך וכו'", ורק בראותו שנשאר לשבת לשמוע את דבריו ושואל חוות-דעתו וכו', הנה סוכ"ס מגיע לכך ש"אומר לו לך ועבוד עבודה זרה".

ועד"ז בנדו"ד: אם יאמרו לכתחילה שצריך לעשות היפך הוראת הרבנים — הנה אצל יהודים לא יתקבל הדבר. ולכן חשבו על המצאה — לומר שאין פס"ד של רבנים! ולמי אומרים זאת — לאותם רבנים שקבעו את הפס"ד!

ואע"פ שאיתא בגמרא במסכת ברכות²¹¹ "היאך יכול החי להכחיש את החי" — הרי נמצאים באותה עיר, באותם ד' אמות, ויודעים שישנם שבעה רבנים שהיו באותה אסיפה והחליטו פה אחד (ללא חילוקי דעות, כמו ב"ש וב"ה), שאסור לפקיד לרשום אינו יהודי בתור יהודי בעוד שלא

(209) ראה גם לעיל ע' 92. וש"נ.

(210) שבת קה, ב. וש"נ.

(211) כז, סע"ב.

(207) גיטין נו, סע"ב. וש"נ. וראה גם

לעיל שם. וש"נ.

(208) ראה גם לקמן הערה 231.

נתגייר כהלכה, וחייבים להוסיף בחוק שגיור צ"ל כהלכה, ובלאה"כ נשאר גוי, ואם לא יתוקן החוק עליהם לצאת מהממשלה,

— וכפי שהם בעצמם אמרו יומיים לפני שהחוק הי' צריך לעבור, שאם לא יוסיפו תיבת "הלכה", אזי יהיו חייבים לצאת מהממשלה, כיון שאי אפשר שיהי' באופן אחר. — כך נדפס בעיתון, ובעיתון שלהם, שישנו עתה במציאות (שהרי אין זה דבר שהי' "קודם המבול" ולא נשאר ממנו מאומה), ואף אחד לא הכחיש זאת, כולל גם אלו שמכחישים זאת (עתה) —

הנה כאשר השקר הוא גדול, אזי ה"עולם" מתבלבל, ובמילא, בינתיים אומרים דבר שקר, ואח"כ יראו איך יתגלגלו הדברים...

ובכן: כשרואים שאין למנגד טענות אחרות, מלבד לומר שהפס"ד הי' קודם החוק, או שבכלל לא הי' פס"ד, או שאין בכלל מציאות של גוי שנרשם בתור יהודי וכיו"ב — הרי זה גופא שולל כל מציאות של ספק אם הולכים בדרך הנכונה, לדרוש שגיור חייב להיות כהלכה, או שיש קצת אחיזה לומר שיכול להיות גיור באופן אחר רח"ל.

לג. וכיון שלא נחים לרגע, אלא צריכים לחדש חידושים — נפלו על סברא חדשה: כל השקו"ט אם יכולים לשבת בממשלה או לא — אינה ענין ששייך לדין, אלא זהו ענין של פוליטיקה!

איך אפשר לומר שזהו ענין שלא שייך לדין? — אפילו אם לא היתה לו שייכות למקום שבו רושמים גוי בתור יהודי, הרי ע"פ דין הוא נושא באחריות יחד עם כל השותפים בממשלה; ועאכו"כ בשעה שהוא בעצמו, או הפקידים והמסייעים שלו, או המפלגה שלו, הם אלו שאחראים על הרישום ועושים זאת בפועל! ואינו יכול לתרץ שאין לו ברירה, והוא רק שליח — שהרי יש כלל מונח בכל התורה ש"אין שליח לדבר עבירה"²¹², כך, שהוא בעצמו נושא את כל האחריות!

ובכלל, כשישנו פס"ד של רב — לא שייך שיבוא בעה"ב ויאמר לרב: ענין זה לא שייך להלכה, כי אם לפוליטיקה. הנהגה כזו שוללת את כל מציאות התורה!

כאשר בעה"ב בא אל הרב ואומר לו: בודאי אינני יודע ללמוד יותר טוב מאשר הרב, אבל הרב לא יודע מה שנעשה בעולם, ואני כן יודע, ובמילא יודע אני שאין זה ענין של הלכה אלא ענין של פוליטיקה —

כבר היו עניני פוליטיקה כאלו בכל הדורות כולם, שהחריבו רח"ל כל חלקה טובה בישראל!

לד. אמרתי פעם למישהו על זה²¹³: יש סיפור בגמרא במסכת גיטין²¹⁴ אודות חנה ושבעת בני', שלאחרי שמלך יון הרג רח"ל ששה בנים, ונשאר הבן השביעי, אמר לו המלך: הקשב! אין כאן ענין של הלכה, אלא רק "פוליטיקה"; כיון שהוא המלך, וצריך להראות לפני עבדיו ושריו שמצייתים אליו, הנה כדי שיראו שגם הילד מציית אליו, יניח את טבעתו לפני הע"ז, והוא יתכופף לפני הע"ז — לא בתור עבודה זרה ח"ו, אלא רק כדי להרים את הטבעת!...

ובנדוד ניתוסף "חידוש" נפלא — כיון שאינו בדומה לענין הנ"ל שהוא קל יותר:

ע"ז הו"ע שקשור עם מחשבה שבלב, והיינו, שכאשר הוא עושה את עניניו ללא שייכות לע"ז, שמבטל אותה וכו', כבנדוד, שמגבי את הטבעת כדי ליתנה למלך יון, אזי אינו עובד ע"ז.

אלא שב"ד אינו יכול להתחשב עם דברים שבלב, ו"אין לו לדיין אלא מה שענינו רואות"²¹⁵, דאל"כ, מתבטלים כל דיני ב"ד ועדות וכו' (כמבואר בתשובת הנוב"י הידועה²¹⁶), ולכן, כשב"ד רואה שפלוגי השתחווה לע"ז, עליו לדון אותו ע"פ הלכות ע"ז. אבל זהו רק בנוגע לב"ד, ואילו הוא בעצמו, כיון שבשעת מעשה אינו חושב להשתחוות לע"ז, שאינו מכיר בה וכו' — אינו עובד ע"ז.

וכהמעשה הידוע²¹⁷ עם אחד שפער עצמו לפני בעל פעור לבזותו, ולאח"ז "היו משרתי ע"ז מקלסין לו ואומרים מעולם לא הי' אדם שעבדו לזו בכך", אע"פ שהוא בעצמו לא עבד ע"ז.

ולכאורה יש להקשות על הילד של חנה (שהרי מדובר אודות ילדים ש"הבינו ענין"): כיון שאין בזה ענין של ע"ז (ומה גם שלא הי' אז מעמד ומצב שיד ישראל תקיפה שיוכל להיות פס"ד של ב"ד כו') — מה הי' איכפת לו להרים את הטבעת וליתנה למלך, ובגלל זה ישאר בחיים, כך, שיתוסף עוד יהודי שומר תורה ומצוה, ועאכו"כ כשמדובר אודות הילד האחרון שנשאר לחנה מכל שבעת בני'!

אך הענין הוא — שהילד חשב: למאי נפק"מ כל החשבונות

(215) סנהדרין ו, סע"ב. וש"נ.

(216) מהד"ק או"ח סל"ה.

(217) שם סד, א.

(213) ראה גם תו"מ חס"ה ריש ע' 79.

(214) נז, ב. וראה הנסמן בלקו"ש ח"כ ע'.

73 הערה 12.

שיעשה לעצמו — בה בשעה שמסביב עומדים יהודים שרואים, או שיוודע להם מחר, שישנו ילד יהודי שהשתחוה לע"ז כדי לישא חן בעיני גוי, או כדי להציל נפשו מגוי, כך שזהו ענין של אביזרייהו של ע"ז, ולכן מסר נפשו על קידוש השם.

ובנוגע לעניננו: כשדורשים מיהודי — בתור יהודי דתי שיש לו סמיכה לרבנות, ובו בחרו להגן על ה' ועל תורתו — ליתן הכשר על רישום גוי בתור יהודי, ולהורות לפקידו ושלוחו לרשום גוי בתור יהודי, הנה כל מה שיסבירו בזה, שזוהי רק פוליטיקה ואין פס"ד וכו', הרי גלוי וידוע לו ולכולם שלא זו היא המציאות!

לה. ואם בפוליטיקה עסקינן — הנה:

המציאות היא שאילו הם היו יוצאים מהמשלה עד שיכתבו שגיוור צ"ל "כהלכה", היתה הממשלה מוכרחת לתקן את החוק, כיון שהמצב בא"י עכשיו הוא באופן שחייבים שיהיו "דתיים" בממשלה, כי בלאה"כ לא יכולה ראש-הממשלה לבוא לווישינגטון וללונדון וכו'.

ולכאורה אינו מובן: אם החשבון (שהממשלה לא יכולה להתקיים ללא ה"דתיים") הוא פשוט כל כך — למה הם לא עושים זאת? הרי בודאי אין לחשוד בהם שכוונתם "להכעיס". וא"כ, למה הם לא עושים זאת, שאז ה' להם הן "עולם הזה" והן "עולם הבא"??!

ובכן, גם התירוץ הוא פשוט: הם בטוחים שיכניסו "דתיים", אבל הם מתייראים שיכניסו דתיים אחרים, ולא אותם! ואכן זהו מורא שיש לחשוש מפניו, שהרי כבר עתה ישנם כאלו שממתינים לרגע זה כדי להתחיל מאבק על ה"כסא". — גם ענין זה אינו הלכה, אלא פוליטיקה, אבל זוהי אכן פוליטיקה אמיתית...

לו. בהמשך הדברים נזכר גם אודות הנהגתם בנוגע לניתוחי מתים וכו'. ואמר: אלא שאינני רוצה לערב ענין זה, כיון שלשיטתם, גם זה אינו ענין של הלכה, אלא פוליטיקה: כיון שישנם כאלו שהם נגד העיסוק בחכמת הרפואה, לכן הם מתנגדים לניתוחי מתים. אבל לדעת אלו שסבורים שיש צורך ברופאים ורפואה וכו' — חייבים ניתוחי מתים. אך באמת יש להקשות על כך מהנהגת כמה מדינות וכו' וכו', אלא שאין כאן המקום להאריך בזה, כיון שעכשיו מדברים אודות גיור כהלכה.

לז. ועד"ז בנוגע להסברה החדשה על הסיבה שאינם יוצאים מהממשלה:

הם טוענים, שאין זה ענין שנוגע לארבעה-חמשה אנשים בלבד,

אלא נוגע לריבוי אנשים שמתפרנסים על ידם, שעי"ז שהם יאבדו את התואר וההשפעה כו', יאבדו אותם ריבוי אנשים את פרנסתם.

ובכן — כבר הי' לעולמים: ישנם אלו שישבו על ה"כסאות", ומאיזו סיבה שתהי' ירדו אח"כ מה"כסאות" — בגלל שאותם ארבעה-חמשה אנשים הורידו אותם מה"כסאות", עי"ז שהתעקשו שיעבירו להם את ה"כסאות" של החרדים (בחשבם שאם יבקשו את ה"כסא" של החילוני, לא יתנו להם), ולכן זרקו את החרדי, והוא התיישב במקומו! וכידוע פרטי הדברים לכל אלו שנמצאים בארץ ישראל, אע"פ שהעיתונים לא מדפיסים זאת.

וכאמור, אינני רוצה לערב עוד פרשה בדבר, כיון שאז יטפלו לכך שה"בול" הודבק בצורה הפוכה²¹⁸, ובמילא לא נוגע תוכן המכתב...

לח. והנה, ישנם הטוענים: "מה הועילו חכמים" בכך ש"מרעישים" במשך זמן רב שחייב להיות גיור כהלכה, בה בשעה שלכאורה אין שום הזזה, כך, שחבל על הזמן וחבל על הכסף, ומה גם שיש מלעיגים ומביישים וכו'.

ובכן: לומר שלא פעלו מאומה — הנה לכל לראש דוקא כן פעלו, שכן, אילו היו מוותרים ומפסיקים לצעוק, אזי כבר מזמן לא הי' נשאר זכר מכל הענינים שהצליחו למנוע, ולעת-עתה מתקיים מצב זה (אם כי באופן רעוע, "על כרעי תרנגולת"...).

וכפי שפלוגי הסביר בעצמו, שאם יתפרסם שלעולם הם לא יצאו מהממשלה, אזי לא יוכלו לפעול אצלה מאומה.

וזוהי הסיבה שאכן נטלו מהם, רח"ל, את ענין החינוך בירושלים (לאחרי עשרות שנים שהי' בידם), ועתה נטלו מהם ענין של חינוך הנוער, ועוד ידם נטוי, והמחאה היחידה הכי גדולה (שלכן אינני אומר ש"אין פוצה פה ומצפץ") היא — שהכריזו ב"קול ענות חלושה" שזהו היפך והפרת ה"סטאטוס-קוואו".

מדוע ידם נטוי? — בגלל שאלו שצריכים להגן על זה, הולכים וצועקים שיש "בית שמאי" שמרעישים, ויש "קיצונים" שמרעישים, וטוענים שהם אלו שדוגלים ב"תורת אמת" וכו'.

— יש כאלו שמשלים את עצמם, שעכשיו הסדר הוא, שכדי לתפוס איזה מקום בחברה (ועאכו"כ באה"ק), חייבים לצעוק: "דתיים

עליך ישראל". ובמילא, כיון שהוא בעצמו דתי, אינו יכול לצעוק בנוסח זה, ולכן צועק: "קיצונים עליך ישראל". בתחילה צעקו: "בית שמאי עליך ישראל"²¹⁹. אבל אח"כ תפסו שלא יפה לתקוף את "בית שמאי", שהרי זה חלק מתורה שבע"פ, ולכן נפלו על המצאה לומר הנוסח "קיצונים עליך ישראל".

במה מתבטאת ה"קיצוניות"? — בכך שסוברים שגוי נשאר גוי כל זמן שהוא לא מתגייר ע"פ שולחן-ערוך; וגם סוברים שאסור לכתוב שקר, לרמות יהודים ולרמות גויים, ולרשום על גוי שהוא יהודי, כיון שבכך מביאים צרה על הגוי, ומביאים צרה, להבדיל, על בני", צרה על כל הדורות שיבואו לאח"ז.

אלא שהם הולכים לפי השיטה — שהובא בגמרא לטובה — "לשתמש אינש יומא חדא בכסא דמוקרא ולמחר לתבר" ²²⁰: בינתיים הוא ישתמש בכוס של זכוכית לבנה, אלא מאי, בגלל זה תהי' מחר מפלה לכל המפלגה — על זה יחשבו מחר! ...

ונחזור לעניננו — שאי אפשר לומר שלא פעלו מאומה, שהרי לכל לראש פעלו שלעת-עתה לא נטלו מהם את "שארית הפליטה", אבל עוד ידם נטוי, לאחרי שנטלים מהם דבר אחד אחרי השני! ...

שאלתי אחד מהם: היתכן?! הרי נטלו מכם את ענין החינוך?! ואמר לי: מה פירוש "נטלו" — הרי היתה הצבעה שלא יטלו. ושאלתי אותו: ומה הי' אחרי ההצבעה, האם ביצעו זאת בפועל? ואמר לי: הנני חייב להודות שבפועל לא ביצעו זאת, אבל אני מרוצה שההצבעה היתה באופן שלא צריך ליטול מהם... אבל בפועל נטלו מהם, ועוד ידם נטוי. ואם לא אלו שצועקים שחייב להיות גיור כהלכה — כבר מזמן היו נוטלים מהם את הכל, ומשאירים להם רק את ה"חותם", באופן שיגישו להם נייר ריק, והם יחתמו עליו, ואח"כ יטלו את הנייר ויכתבו בו מה שרוצים! ...

וזוהי כוונת הדיבור בכל הנ"ל — למרות שאפילו "בגנות בהמה טמאה לא דיבר הכתוב"²²¹, שזוהי הוראה לכל אחד מישראל להזהר מלדבר בגנותו של בן אדם, ועאכו"כ יהודי — כדי לפעול מה שיכולים כו'.

(תו"מ חס"ג ע' 131).

(221) ב"ב קכג, א. וראה פסחים ג, א.

(219) ראה תו"מ חס"ו ריש ע' 378.

(220) ברכות כח, רע"א. וראה גם שיחת מוצש"ק פ' בשלח, י"א שבת דאשתקד סל"ב

לט. דובר גם אודות גיור דנמרק²²²:

הסיבה לכך שאמרתי שהגירות בדנמרק אינה כשרה — בגלל שלפנ"ז היתה חקירה ודרישה ברבנות הראשית בירושלים (שאל"י) הגיעו גרים מדנמרק), והתברר שבב"ד ישבו איש ואשתו. ואח"כ כשאמרו שאיש ואשתו אינו כדבעי, הושיבו בב"ד אב ובנו. וכשאמרו שגם זה אינו כדבעי — נפלו על המצאה אחרת, שזוהי חומרא של ספרדים, ואילו אשכנזים מתירים זאת. ואח"כ הגיע הוראה מהרב אונטרמן שאב ובנו אינו כדבעי גם לדעת האשכנזים. ולכן ציוו עליהם להתגייר עוה"פ, וכך עשו בפועל.

בנוגע לגיורי וינה, הנה עד היום הזה לא שומעים מקרה אחד שחזרו וגיירו את אלו שהרבנות הראשית פסקה שהגיור שלהם אינו טוב והם חייבים לחזור ולהתגייר; ואילו בנוגע לגירות דנמרק, חזרו וגיירו אותם פעם נוספת בא"י. ויתירה מזה: העבירו את הגיור מדנמרק לצרפת. — אמנם "בית החרושת" קיים, ועושה את עבודתו, אבל לא בדנמרק, כיון שראו מה שנעשה שם.

ולאחרי כל זה, הדפיסו בעיתון שמי שאומר שהגירות בדנמרק אינה כשרה, הרי זה שקר — בה בשעה שמי שהדפיס זאת, ידע אודות השקו"ט והבירור של הרבנות הראשית, וידע שהפס"ד הי' שאין זו גירות טובה, ולא רק שפסקו כך, אלא גיירו בפועל ממש פעם נוספת!

כותבים על אמת מוחלט שזה שקר, ומדפיסים זאת בעיתון שחור על גבי לבן, באותיות מרובעות, ובארץ הקודש, והעורך הוא פלוני בן פלוני, יהודי שומר תומ"צ — היפך הציווי "אל תשכן באהליך עוולה"²²³, שלכן אסור להשהות בבית (לא רק להדפיס ולפרסם לקוראים) ספר תורה שאינו מוגה, ואילו בנדוד, אין זה רק "ספר שאינו מוגה", אלא הוא יודע שזה שקר, כיון שיודע שהגירות לא טובה, ויודע שעשו מעשה בפועל לחזור ולגייר עוה"פ!

איך יתכן איפוא שמדפיסים בעיתון דבר שלמחרת יתפסו אותם ויאמרו: היתכן שמדפיסים בעיתון שמאורע מסויים הוא דבר שקר, בה בשעה שהרבנות הראשית אומרת שאמת הדבר?! — הנה על זה יש לעיתון כמה דרכים:

לכל לראש — יכולים לכתוב שכך אמר פלוני בן פלוני. ואז,

(222) ראה גם תר"מ חס"ו ע' 380 הערה (223) איוב יא, יד. וראה כתובות יט, סע"א ואילך.

כשתופסים אותו בשקר, אומר, שפלוגי בן פלוגי הוא השקרן, ולא העורך, שאינו אחראי לכך. ויש עצה נוספת — לאמץ את האופנה החדשה שנקראת "מכתב אל המערכת", שאז אין העיתון אחראי לתוכן הדברים, כיון שזהו דבר שהגיע במכתב אל המערכת.

מה יש להם מזה? — שעי"ז ש"מיצר לישראל" אזי "נעשה

ראש"!

וכאמור, אין הכוונה לחפש עוולה על עיתון — יהי להם אשר להם; נוגע רק מה שמעכבים את הענין של גיור כהלכה; כבר פעלו מזמן אצל כל השמאלנים ואצל כל הקומוניסטים, ואצל כל הגויים להבדיל, שגיור יהי' כהלכה, ורק הם היחידים שמעכבים זאת, בגלל ש"המיצר לישראל נעשה ראש", ולכן לא מניחים שיוסיפו תיבת "כהלכה".

מ. זאת ועוד²⁰⁸:

לא הי' די בכך שאותם ארבעה-חמשה אנשים עושים היפך הפס"ד של הרבנות הראשית שלהם, אלא הוסיפו להכשיל גם בניו-יורק עשרות אנשים, שלא יודעים בין ימינם לשמאלם, שצעקו ואיימו עליהם לפרסם דעתם ברבים, ולהדפיס בעיתונים בגלוי לעין כל בשמם וחתמתם, שזה רב במקום פלוגי וזה רב במקום פלוגי, והם אומרים להיפך — שלא צריך לצאת מהממשלה, בידעם, שמליוני יהודים בארה"ב כ"י יודעים שיש פס"ד בפועל מהרבנות הראשית שצריך לצאת מהממשלה!

האמת היא שאלו שחתמו — אין זה באשמתם; אחד מאותם ארבעה-חמשה אנשים (אינני רוצה לקראו בשמו) צילצל למישהו כאן והרעיש: היתכן שלא עשה מאומה אודות הפס"ד הנ"ל, וצוה עליו לחפש דרכים כיצד לתקן את הדבר. ולכן, בלית-ברירה — כיון שבזה תלוי' פרנסתו ופרנסת בני-ביתו, ויתכן שכיון שאין לו סמיכה לרבנות אינו יודע מהדין ש"אין שליח לדבר עבירה" — הלך וביקש מפכ"פ ופב"פ לחתום וכו'.

לחלק מהם, לא סיפר בכלל שיש פס"ד של הרבנות הראשית; לאחד אמר אולי שהפס"ד הי' קודם וכיו"ב — שהרי אינני יודע בדיוק מה שדיבר עמהם; אבל יודעים מי הוא זה שקיבל את הטלפון, ומי הוא זה שטילפן, ומה הי' תוכן הדברים — שהרי בא"י אין סודות...

(כ"ק אדמו"ר שליט"א הוסיף בבת-שחוק): ועד כדי כך, שבגלל זה רצו להנהיג שיצטרכו ליתן שבועה שלא יספרו מה שנעשה באסיפות... אבל הי' לזה סיום טוב: לאחרי שעשו "רעש" שבגלל שמספרים כו',

צריכים ליתן שבועה שלא יספרו כו', הנה בסופו של דבר החליטו שלא יתנו שבועה, ואכן לא נתנו שבועה, וממשיכים לספר!...

ואח"כ ראו את הפירות רעות שיצאו מזה בפועל — חילול השם בפרהסי' שלא הי' כמוהו — שרבנים אורטודוקסים, שומרי תורה ומצוה, לא מתביישים להדפיס מודעה בעיתון לעיני כל, שדעתם היא שלא צריך לצאת מהממשלה [וזאת — מבלי שיעיין בזה או יביא רא' (או שיהי' ביכלתו להביא רא'')] מאיזהו מקומן], בה בשעה שקוראי העיתון יודעים שזה קרוב לשנתיים שלא מקיימים את הפס"ד של הרבנות הראשית לצאת מהממשלה, ועכשיו מוסיפים עוון על פשע, לחזור ולהתנגד לפס"ד של הרבנות הראשית גם כאן בברוקלין.

פלוני שהחתים אותם — לכל הפחות ירויח משהו מזה; אבל כל אלו שחתמו — להם לא נוגע הדבר כלל, שהרי לא יהי' להם מזה מאומה, מלבד העובדה שסייעו לחילול השם ברבים, שיכולים להיות יהודי דתי, ולעשות היפך פס"ד ברור פה אחד מכל הרבנים שהיו נוכחים בשעת מעשה, שחייבים לצאת מהממשלה.

ואין פוצה פה ומצפץ!

הם רבנים שיושבים על מכונם, וכשאומרים "אשמנו בגדנו", חושבים שזהו ע"ד מ"ש בכתבי האריז"ל²²⁴ אודות אמירת "אשמנו בגדנו" ע"י האריז"ל, שלא הי' זה בנוגע לעבירה שלו ח"ו, אלא בגלל "שכל ישראל ערבים זה לזה"²²⁵, לכן הי' אומר "אשמנו בגדנו" עבור אחרים מבנ"י. וגם אצלם — חושבים הם — זהו הפירוש היחידי באמירתם "אשמנו בגדנו"...

וזאת — למרות שזה עתה הדפיסו בעיתון מודעה הנ"ל, שגורמת חילול השם בפרהסי' שלא הי' כמוהו!

וכיון ש"שתיקה כהודאה דמיא"²²⁶, ו"כל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה" ה"ה נושא בעוון זה²²⁷ — נכללים בזה גם כל אלו ששותקים ולא מוחים בכל אלו שחתמו על מודעה הנ"ל.

מא. ויה"ר שיקויים מ"ש בפרשת השבוע⁹⁴: "ובני ישראל יוצאים ביד רמה" — שיצאו בהכרזה "ביד רמה" ו"בריש גלי"⁹⁵, ובדרכי נועם

(224) טעהמ"צ להרח"ו פ' קדושים. וראה
גם תר"מ חמ"ו ע' 336. וש"נ.
(225) שבועות לט, סע"א. וש"נ. הובא
(226) יבמות פז, סע"ב. וש"נ.
(227) ע"ז יח, רע"א. וש"נ.

ובדרכי שלום, שגויים ישארו גויים בד' אמות שלהם, ויהודים ישארו יהודים בד' אמות שלהם,

ויקויים מ"ש²²⁸ "ונתתי שלום בארץ", ויפסיקו לריב; ואם צ"ל מחלוקת, תהי' המחלוקת — בנוסח הידוע — מהי שיטת ב"ש ומהי שיטת ב"ה, אבל לא לריב בנוגע לדין בשולחן-ערוך, ובמילא יהי' גיור כהלכה, ויהי' "הליכות עולם לו"²²⁹.

ונלך לקבל פני משיח צדקנו — ש"יכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה, וילחם מלחמות ה'" וינצח, ויבנה בית המקדש במקומו, שאז "הרי זה משיח בודאי", כיון שהוא "הוגה בתורה ועוסק במצוות כדוד אביו וכו'"²³⁰ — יבוא ויגאלנו (אותי ואותך, אתכם ואותנו כולם ביחד, עם אותם ארבע-חמש) מהגלות הפנימי ומהגלות החיצוני,

שאז תסתיים הגלות ותתחיל הגאולה — אתחלתא דגאולה, ולאח"ז הגאולה האמיתית והשלימה, ובחסד וברחמים²³¹.

* * *

לערוך אסיפה כזו (ומקומות שלא כדאי, מצד גורמים שעלולים לקלקל — וביניהם כאלו שרק לאחרונה הסיתו אותם בביקורם בא"י כו' — ולהציג זאת כשתי דיעות, ולא כ"פה אחד", שזו היתה סיבת הצלחת האסיפה), הן בארה"ב והן במדינות נוספות ורחוקות (ובפרט אלו שאין בהם רב ראשי) — באומרו, שעי"ז יהי' לאגוה"ר מעמד עולמי (אלא שיוכלו להתפשר על התואר "עולמי" — אם הדבר יביא לצירופם של גורמים מא"י כו').

והוסיף בנוגע לפס"ד של הרבנות הראשית (שא' השרים בא"י העיז לומר ברדיו שאינו קיים, כנ"ל סל"ב) — שחשיבותו היא מפני שניתן "פה אחד", דבר שהי' למעלה מדרך הטבע... (באומרו, שלכן לא יתפתה להצעת הדתיים (שלחצו מאד לקבלה) שיבקש ליתן פס"ד שני, בהבטיחם שאז יצאו מהממשלה...), ויש להדפיסו (כנראה — בירחון "הפרדס") בשלימותו, ללא פרשנות, אלא בתור דבר בפני עצמו, וכך גם תישלל טענה שהחלטת אגוה"ר היא תקדים לפס"ד ללא שמיעת טענות הצד השני כו' (אם כי בסופה נוספו גם חתימות ב' הרבנים הראשיים).

(228) בחוקתי כו, ו.

(229) חבוקק ג, ו. וראה מגילה כח, סע"ב.

וש"נ.

(230) רמב"ם הל' מלכים ספ"א.

(231) לאחר הישיחה, הביע כ"ק אדמו"ר שליט"א בפני הרב שמחה עלברג שביעות-רצונו מהצלחת האסיפה שקיימה אגודת הרבנים, ע"י שנערכה בשיתוף כל החוגים, כמו איגוד הרבנים וכו', ובה הוחלט "פה אחד" שיש לצאת מהממשלה כו' (ראה גם לעיל ס"ע 68, ובהערה 125 שם),

[והוסיף, שכיון שהי' זה "פה אחד", עורר הדבר רושם גדול בא"י, בעיקר בחוגי השמאל. ומכאן באים למדובר לעיל (ס"מ) — שכנראה באו אנשי ה"מערך" בטענה לדתיים... והללו, כיון שנרעשו מהחלטות אגוה"ר, צלצל א' מהם (כ"ק אדמו"ר שליט"א נקב בשמו) לעסקן מקומי (מחוגיהם; יהודי טוב, אבל חסר תקיפות...) ועשה "סקנדל": הכיצד נתן להחלטה של אגוה"ר לעבור?! וכדי לתקן "דבר מבהיל" זה, אסף הלה חתימות והדפיס מודעה בעיתון שיש להשאיר בממשלה],

והמליץ על מקומות נוספים שבהם כדאי

מב. יש כלל בתורה ש"מכלל הן אתה שומע לאו"²³² ו"מכלל לאו אתה שומע הן"²³³. וכאמור לעיל בנוגע לבנ"י, שענין של תורה נעשה אצלם סדר בחיים. ובמיוחד כשמדובר אודות מי שיש לו השפעה בציבור, כמו עסקן ציבורי או בכלל מי שממנו יראו וכן יעשו, הרי זה ביתר שאת וביתר עוז.

ובכן: בהמשך להאמור לעיל אודות אותם יהודים — שגדולה הרחמנות עליהם — שהכשילו אותם לחתום על המודעה הנ"ל בעיתון, בידעם שכו"כ מקוראי העיתון יודעים שהי' פס"ד ברור, פה אחד, של הרבנות הראשית בא"י,

— ויש ביניהם כו"כ (כולל גם כל אלו שחתמו על המודעה הנ"ל) שמכריזים בקול גדול שאלו הם הרבנים שלהם, כך, שאין זה באופן ש"באתרא דרב נהוג כרב ובאתרא דשמואל נהוג כשמואל"²³⁴, אלא באופן שמכריזים שזהו "אתרא דשמואל", ועושים היפך הוראתו, שזהו היפך תורת משה, ש"משה קיבל תורה מסיני"²³⁵, והרי ה"סמיכה" של רב היא בדוגמת הסמיכה איש מפי איש עד משה רבינו²³⁶ (כמבואר באחרונים²³⁷ איך שייך לקוראה עתה בשם "סמיכה", בה בשעה שבטלה סמיכה מישראל מאות שנה לפנ"ז) —

הנני מקווה שעכ"פ החשובים שבהם, הרבנים שבהם, יודו ויאמרו: "דבר שאמרתי לפניכם טעות היא בידי" (כלשון הגמרא בעירובין²³⁸), וכמדובר כמ"פ שכך אמר רב וראש-ישיבה גדול בזמנו, ולא זו בלבד שזה לא פגע ומיעט את כבודו, אלא אדרבה, הוא נעשה א' מגדולי האמוראים וכו',

וכפי שמצינו אפילו אצל משה רבינו בעצמו, ש"הודה ולא בוש לומר לא שמעתי, אלא שמעתי ושכחתי"²³⁹, ועד ש"בא לכלל טעות"²⁰⁶, וחז"ל אינם מתביישים לומר זאת — לא כדי לספר על טעות של משה רבינו, אלא כדי להורות, שכאשר יהודי עושה טעות, הנה ככל שתגדל

תו"מ חכ"ג ע' 50. וש"נ.

238) טז, סע"ב. קד, א. וש"נ. וראה גם

שיחת מוצש"ק פ' בשלח, י"א שבת שבהערה

220. וש"נ.

239) זבחים קא, א. הובא בפרש"י עה"ת

שמיני יו"ד, כ.

232) פרש"י פ' שופטים יז, כ. ועוד.

233) נדרים יא, רע"א. וש"נ.

234) ראה שבת יט, ב.

235) אבות רפ"א.

236) ראה רמב"ם הל' סנהדרין רפ"ד.

237) ראה אנציק' תלמודית (כרך ח) ערך

הוראה ס"ב (ריש ע' תצב). וש"נ. וראה גם

מעלתו, אין לו להתבייש לומר שטעה, ובלבד שהאמת תנצח, ותורת אמת תשאר תורת אמת, ולא לעשות מהתורה פלסטר ח"ו.

ולכן הנני מקווה שעכ"פ החשובים שבהם יודיעו גם ברבים — עכ"פ באותו פירסום, ומה טוב בפירסום גדול יותר — שהטעו אותם; הם לא ידעו שיש פס"ד ברור פה אחד שחייבים לצאת מהממשלה, ואין זה באופן שלא הי' "בכדי שיעשה", שהרי מאז עבר כבר לערך שנה ומחצה, כמדובר כמ"פ.

מג. וכיון שכן, הנה אשרי חלקו של בעה"ב שלא מתבייש ומכריז ברבים, שכיון שיש פס"ד של רב, ועאכו"כ פס"ד של כמה רבנים, ופה אחד, הנה אלו שאינם מקיימים את הפס"ד, אינו יכול להסכים עם שיטתם, באמרו: "לא יהא חלקי עמהם".

וזאת — בה בשעה שכמה רבנים אין להם את התקיפות לומר זאת בנוגע לפועל. — הם יכולים לומר שיטה זו בשיעור בישיבה, או בדרשה בבית-כנסת, אבל כשפונים אליהם לפרסם בעיתון (בתור אחד שיש לו קהל שנשמעים לקולו) שהוא נגד אותם ארבע-חמש-שש אנשים שיודעים אודות פס"ד הנ"ל ועושים להיפך — אין לו את התוקף לעשות זאת!

הטענה היא — שהוא לא צריך להיות ה"קופץ בראש", ובפרט שלא שאלו אותו, וישנם גדולים וטובים ממנו, וענין המס"נ הוא רק כשישנו הכרח בדבר, ככל ההסברות שישנם בדבר.

ובכן: עובדה זו מגדילה יותר את זכותו של אותו בעה"ב, שאינו מתבייש וכותב ומפרסם בשפת המדינה את התנגדותו לאלו שאינם מציינים לפס"ד של רבנים.

לכאורה מאי קמ"ל — הרי מעצמו מובן שיהודי שומר תומ"צ צריך להתנהג לפי הפס"ד של הרב?!

אבל, חיים אנו בדור יתום ובעלמא דשיקרא, שבו יכולה להיות מציאות שיהודי מניח תפילין ואוכל כשר, וכשאומרים לו שהרב אמר כך וכך, אומר שיעשה להיפך!... ובצר לו — אומר שהרב לא אמר כך, ולא נדפס, ולא זו היתה הכוונה וכו' וכו', בידעו, שפלוני יודע שאליו התכוין הרב, ויתירה מזה: הוא בעצמו אמר יומיים לפניו שאם יהי' כתוב נוסח אחר, אסור לו להשאר בממשלה; והוסיף לומר (לפני כמה שבועות), שכל הטעמים והסברות שרוצים לפעול דבר-מה ע"י ישיבתם בממשלה, אין להם אחיזה, כי, כאשר השותף השני (שהוא הרוב) ידע שלעולם הם לא יעזבו את ה"כסא", אזי יאבדו אצלו את כל החשיבות, ולא יוכלו לפעול

מאומה. ואעפ"כ הוא מודיע — ואינו צריך לומר זאת בדיבור, כיון שעושה זאת במעשה — שאינו זו ממקומו!

וכל זה מדגיש גודל זכותו של אותו בעה"ב שיש לו את התקיפות, והוא אומר, שמ"ש בתורה שצריך להתנהג בפועל כפי הפס"ד של הרב, מכוון גם ליהודים בזמנינו, וגם אם הדבר יפגע בכבודו וכו', צריך לקיים את הפס"ד של הרב; והוסיף לומר, שאלו שעושים היפך הפס"ד של הרב, אין לו חלק עמהם.

מד. ויה"ר שלאחרי שהוא מצדו עשה זאת בפירסום וזיכה את הרבים — הנה ממנו יראו וכן יעשו רבים, בגלוי ובפירסום,

— לא לומר זאת לעצמו בק"ש שעל המטה, ולהתיירא שהאשה תשמע ותספר לשכנתה, ובגלל זה יקבל אח"כ "א שניעל אין נאז"..., אלא לומר בגלוי — רב בקהילה שלו, מלמד בתלמוד-תורה או ב"דעי-סקול", וראשי-שיבה בישיבה — ולהדפיס בעיתון, שידעו, שאלו שעושים להיפך מפס"ד של רב, הרי זה ענין שלא הי' כמותו בישראל!

אפילו רפורמים וקונסרבטיבים אומרים שצריכים לעשות כפי שהרב שלהם פוסק, ואילו כאן, מדובר אודות רב שלו, ובמקומו של רב זה, ואעפ"כ הוא עושה להיפך מדברי הרב, וכאמור, שלא מצינו זאת לא אצל קונסרבטיבים ולא אצל רפורמים, ואפילו לא אצל גויים, להבדיל! יש גויים שלא אוחזים מ"גלח" זה, אבל מי שאוחז מה"גלח" שלו — עושה מה שה"גלח" אומר לו, ועכ"פ אין לו את התוקף לפרסם ברבים (ועוד להדפיס בעיתון) שכולם ידעו שהוא עושה להיפך!

וכאמור, עכשיו מדברים רק בצד הטוב — שיה"ר שפעולתו של יהודי הנ"ל שהי' הראשון, כמו נחשון שקפץ לים²⁴⁰, שלא התבייש לומר ולפרסם אודות אלו שרוצים להנהיג "שיטה", שיכולים לומר בבת אחת שזהו הרב שלו, אבל הוא עושה היפך הפס"ד שלו, שזוהי שיטה שהיא היפך תורת ישראל, ובמילא היפך הקיום של עם ישראל, והיפך הקיום של ארץ ישראל וכו' — תהי' זו התחלה לעשרות ומאות יהודים שיפרסמו בעיתון מודעות כאלו.

מה. ויה"ר שבקרוב ממש תבטל ההתנכלות והנסיון לחתור תחת הקיום של עם ישראל בכל מקום שהוא.

ומה שטוענים שאין להתערב במה שנעשה במקום אחר וכו' —

הנה מעולם לא היתה התערבות כזו בחייהם של 14 מליון יהודים, באופן שיהודי או גוי, להבדיל, יהי במדינה אחת ויגזור גזירה על יהודי שנמצא במדינה בקצה האחר של העולם, כמו בגזירה של "מיהו יהודי", שמחריבה וגורמת לחתונות מעורבות באוסטרלי, בארה"ב, באירופה ובכל מקום שהוא; אפילו אם הי' רק מקרה אחד ויחיד, הרי זה גם מספיק, כיון שכל יהודי הוא "עולם מלא"²⁴¹, ובפרט שיש הרבה יותר מאשר מקרה אחד רח"ל.

יודע אני שימצאו משהו שיכתוב "מכתב אל המערכת", שלא היו דברים מעולם, אלא זוהי גוזמא, או שיכתבו מכתב שפלוגי בן פלוגי אמר שלא היו דברים מעולם, ואח"כ יכתבו "מאמר ראשי", שישנו יהודי שגר בברוקלין ורוצה לשלוט על יהודים בכל מקום שהם, ולכן אומר ש"מיהו יהודי" נוגע ל-14 מליון יהודים, כדי ש-14 מליון יהודים ידעו אודותיו; ובכן, הלואי שהם יהיו הצועקים ש"מיהו יהודי" מהוה חורבן עבור עם ישראל, והנני מוחל ונותן להם את כל ה"קרעדיט" וכל הזכות וכל הענינים, ובלבד שיבטלו את ענין הבלבול והטשטוש והחורבן, ויפה שעה אחת קודם, ובחסד וברחמים, ובעגלא דידן.

ואח"כ יתקבצו כל בני יחד, ו"קהל גדול ישובו הנה"²⁴² — לארץ שהיא ארץ הקדושה,

ושם אין לגויים מה לומר דעות כו', ואין מה לסחוב לשם גויים, ואפילו אם נותנים לו תעודת-נייר שהוא יהודי, אזי נשאר גוי; וגם אם מאיזה טעם שיהי' רוצים להכניס אותו — יש להזהר לכל-הפחות שלא לעשות ממנו שונא, עי"ז שיאמרו לו שהוא נעשה יהודי, ואח"כ יתפוס שרימו אותו, והוא נשאר גוי כמו שהוא לכל עניניו וכו', ואין כאן המקום להאריך בצרות שכבר סבלו מזה, והלואי שלא יתוסף בזה יותר, ויהיו יהודים לעצמם וגויים לעצמם,

ויקויים היעוד¹⁶⁰ "ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר" — "דבר²⁴³ ה' זו הלכה" (כדברי הגמרא במסכת שבת²⁴⁴).

וכדי למהר זאת — כדאי שיעשו כמו יהודי הנ"ל שהי' הראשון ששבר את השתיקה והודיע (מה שכל בני חושבים) שצריך לקיים פס"ד של רב, ומי שעושה להיפך כדי להכעיס את הרב, צריך להזהר מלהתעסק עמו ולעמוד וללכת בדרכיו ובשיטתו,

(243) עמוס ח, יב.

(244) קלח, ב.

(241) ב"ב יא, א. וש"נ.

(242) ירמ' לא, ז.

וכן ייעשה ע"י עשיריות ומאות ואלפים בישראל, עד כי יבוא מורה צדק ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו.

* * *

מו. כנהוג מידי שנה בשנה בהתוועדות של יום ההילולא, יש להודיע, שכיון שישנה "קרן תורה"²⁴⁵, שמטרתה לסייע לאלו שרוצים ללמוד תורה לשמה, ללא תכלית נוספת — יכול כל הרוצה ליתן כנדבת לבו הטהור, וכל המרבה הרי זה משובח.

ומי שיצרף גם שמו ושם אמו — יזכירוהו על הציון של בעל ההילולא, למילוי משאלות לבבו לטובה.

ויה"ר, שתהי' הנתינה באופן דהולך ומוסיף, ובמילא יהי' הולך ומוסיף ואור ב"תורה אור"²⁴⁶, בלימוד התורה של יהודי נוסף, וזה יפעל שגם הוא בעצמו יוסיף בלימוד התורה שלו, והלימוד יהי' באופן שמביא לידי מעשה — קיום המצוות בהידור.

וכאשר "בחוקתי תלכו", "שתהיו עמלים בתורה", "ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם"²⁴⁷ — אזי "ונתתי גשמיכם בעתם"²⁴⁸, ועד "ואולך אתכם קוממיות"⁹³, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן משקה לכמה מהאורחים שהגיעו ליו"ד שבת — העולים החדשים מרוסיה וגרוזיא — לחלק בין המסובים].

* * *

מז. על הפסוק²⁴⁹ "זה א-לי ואנוהו" שנאמר בהתחלת השירה, איתא בגמרא²⁵⁰ ובמדרש²⁵¹ ש"הם הכירוהו תחילה" — הילדים שנולדו בארץ מצרים מתוך נסים ונפלאות, שהרי מצד המורא מהמצריים היו הנשים "יולדות בשדה .. והקב"ה שולח .. ומלקט להן שני עגולין אחד של שמן ואחד של דבש וכו'", "וכשנגלה הקב"ה על הים, הם הכירוהו תחילה", "שראו שכינתו כבר"²⁵², כשפירנס אותם בהיותם בשדה.

והרי כל ענין בתורה הוא הוראה עד לזמנים שלנו:

יש יהודים שנולדו ב"שדה" — רחוק מהמקומות שבהם היו

(245) ראה גם שיחת מוצש"ק פ' בשלח,	(248) שם, ד.
י"א שבת שבהערה 220 סע"ב (תו"מ חס"ג	(249) פרשתנו (בשלח) טו, ב.
ע' 172). וש"נ.	(250) סוטה יא, ב.
(246) משלי ו, כג.	(251) שמו"ר פ"א, יב.
(247) ר"פ בחוקתי ובתו"כ ופרש"י.	(252) פרש"י סוטה שם.

הישיבות הגדולות בליטא או חצרות גדולות של אדמו"רי החסידות, ואעפ"כ, "לא יטוש הוי' עמו ונחלתו לא יעזוב"²⁵³, והזמין להם את אלו שהתעסקו עמם לספר להם אודות משה, תורה ומצוות כו', וכך נתחנכו באופן שמסרו נפשם על תורה ומצוותי' עוד בהיותם שם, ולאחרי שיצאו משם ("ובני ישראל יוצאים ביד רמה"⁹⁴), ובאו למעמד ומצב שהים הי' צריך להיבקע, הנה אע"פ שלא נולדו במקום שיש ישיבות וכו', הרי לא זו בלבד שגם הם הכירוהו, אלא אדרבה: "הם הכירוהו תחילה".

וזהו גם מה שדובר לאחרונה כמ"פ אודות אחינו בני' שהגיעו ממדינות כמו גרוזיא ובוכאראַ וכו', שלכאורה אינם כמו המדינות שבהן היו ישיבות או חצרות חסידיות במשך מאות שנים לפני'ז, או עכ"פ בשנים האחרונות, ואעפ"כ, הזמין להם הקב"ה, ע"י עבדיו הנביאים, ושלחו אליהם שלוחים שהעמידו אותם על דרך התורה ומצוותי', דרך המלך מלכו של עולם, לידע שצריכים בעצמם לחיות ע"פ ציווי הקב"ה, ובאופן כזה לחנך את הילדים והנכדים, וכשיש צורך בכך — לעשות זאת עד כדי מס"נ.

ובודאי יזכה אותם הקב"ה, שגם לאחרי שיצאו מ"מצרים", ובאים ל"ארץ טובה ורחבה"¹¹⁵, יקויים בהם "כן בקודש חזיתיך", ע"ד שהי' אצלם "בארץ צי' ועיף"²⁵⁴ — לעמוד בתוקף וחוזק על כך שהם מוכרחים לחיות באופן שהתורה היא "חיינו ואורך ימינו"⁶, ואת הילדים, בנים ובנות, מוכרחים לחנך על יסודי התורה והמצוה בכל הענינים, החל מצניעות ויראת שמים ואהבת השם וכו' וכו'; ומסירת-נפשם שעמדה להם ב"ארץ צי' ועיף", בודאי תעמוד להם ב"ארץ טובה ורחבה".

מח. ואשרי חלקם של כל אלו שיעשו כל התלוי בהם לעזור ולסייע בכל האופנים האפשריים ליהודים שהגיעו בחדשים האחרונים מאחורי מסך הברזל, שיוכלו לילך "מחיל אל חיל"²⁵⁵ בלימוד התורה וקיום המצוות בעצמם, ועאכו"כ בנוגע לילדיהם, שיתחנכו באופן דמוסיף והולך ואור ב"תורה אור" ו"נר מצוה"²⁴⁶ (שהרי הלימוד ד"תורה אור" מביא לידי "נר מצוה"), ולעשות כל ענינים אלו בחסד וברחמים, כך, שבהיותם ב"ארץ טובה ורחבה", או בארה"ב וכיו"ב, יוכלו לצאת י"ח המס"נ בפועל שהיתה אצלם שם — ע"י מס"נ בכח.

וכאשר יעזרו וישתדלו בטובתם, הרי זה יעזור להמתעסקים עצמם

(255) שם פד, ח.

(253) תהלים צד, יד.

(254) שם סג, ב-ג.

— כמארז"ל²⁵⁶ "יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני העני עושה עם בעל הבית" — שהקב"ה ישלם להם בנוגע ליראת-שמים שלהם, וכן בנוגע לילדיהם — להוסיף בנחת רוח אמיתי שיזכו לראות מהם.

מט. וכיון שיש רבים שיכולים לעסוק בזה, יש צורך בזהירות שענין זה לא יהי' באופן של "קדרא דבי שותפי לא חמימא ולא קירא"²⁵⁷ — שאחד יסמוך על השני, או ששנים יתמסרו לעסוק באותו ענין, ויזניחו את העבודה שצריכה להעשות בענינים אחרים.

ולכן, לתועלת הדבר, בודאי יתדברו ביניהם כל העסקנים והשתדלנים, להבטיח שלא זו בלבד שלא יפריעו ח"ו זה לזה, אלא אדרבה, "איש את אחיו יעזורו"²⁵⁸, עי"ז שיחלקו את העבודה באופן שכל אחד יעסוק בחלקו, ויעשה זאת מתוך חיות ומס"נ ככל הדרוש.

ומה טוב, שנוסף על השתדלנות כללית שתעשה ע"י עסקנים ושתדלנים, ינהיגו סדר של קישור לבבי ונפשי בין משפחות העולים חדשים עם משפחות העולים ישנים או ילידי הארץ, עי"ז שכל משפחה — מהמשפחות שמתנהגים בדרך התורה והמצוה שנמצאים בכפר חב"ד או בנחלת הר חב"ד או בשיכון חב"ד בלוד וכיו"ב, ובכלל בארץ הקודש — תיצור קשר עם משפחה מהעולים החדשים, לעזור להם ולהקל עליהם שיוכלו להתעלות בלימוד התורה וקיום המצוות, ויוכלו לעשות זאת מתוך מנוחה, עי"ז שיעזרו להם גם בנוגע להסתדרות גשמית כפשוטה, וכך ירגיש כל אחד את האחריות המיוחדת שמוטלת עליו, ועי"ז יתוסף בהצלחת הפעולה.

ויש להוסיף ולהדגיש שזהו מהענינים שצריכים להיות באופן שיפה שעה אחת קודם, ולכן, תקוותי ששומעים עתה את הדברים (או שימסרו אותם בהקדם) ב"ארץ טובה ורחבה", בארץ הקודש, ועד"ז בשאר המקומות שאליהם הגיעו העולים החדשים (אם כי במספרים קטנים יותר), בארה"ב, אירופה ואוסטרלי' וכיו"ב.

ג. ויהי"ר שתיכף ומיד יתחילו לעסוק בזה — הן בנוגע לעסקנים יראי-שמים שיתמסרו לעסקנות מיוחדת לעזור לעולים החדשים בהסתדרות גשמית, וביחד עם זה בהסתדרות רוחנית, עד לאופן דהולך ומוסיף ואור, וכן בנוגע ליצירת קשר פרטי ואישי בין משפחה אחת לחברתה, לעזור להם בגשמיות וברוחניות גם יחד.

(258) ע"פ ישעיי' מא, ו.

(256) ויק"ר פל"ד, ח.

(257) עירובין ג, סע"א. וש"נ.

וכיון שנוסף על עצם הפעולה שיתוסף בענין לימוד התורה וקיום המצוות מתוך חיות מחודשת, יתוסף גם בקירוב הלבבות ואיחוד הלבבות, הרי זה הכלי להענין ד"ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך" ²⁵⁹, ו"באור פני מלך חיים" ⁶¹, ו"מאן דיהיב חיי יהיב מזוני" ²⁶⁰ — להתברך בבני חיי ומזוני רוויחא, "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה" ²⁶¹, ו"ביד רמה", "בריש גלי" ⁹⁵.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון הכנה, ולאחריו ניגון רבינו הזקן בן ד' הבבות.

לאחרי ניגון הכנה צוה שיהודי רוסיא ינגנו ניגון שלהם, וצוה גם לא' מיהודי גרוזיא לנגן ניגון].

* * *

נא. מצינו במדרשי חז"ל בנוגע לכמה ענינים שהם במספר עשרה — ע"ד מאמר המשנה במסכת אבות ²⁶²: "בעשרה מאמרות נברא העולם", וכן בנוגע למתן-תורה [כאשר בא משה רבינו והוריד את השכינה מרקיע הא' לארץ, כמ"ש ²⁶³ "וירד הוי' על הר סיני", כמשנת"ל במאמר ¹³⁴] — עשרת הדברות. ולכן גם בכל הענינים שבעולם יש (חלוקה ל) מספר עשרה, שזהו מספר השלם (כמבואר בכ"מ — ע"פ קבלה (בפרדס ²⁶⁴) וע"פ דרוש) ²⁶⁵.

וכן הוא במיוחד בנוגע לענין השירה — כדאיתא במכילתא ¹⁰¹ "עשר שירות הן", ומונה תשעה שירות שהיו עד עתה, וביניהם שירת משה (ומרים) ושירת דבורה, ומסיים, "העשירית לעתיד לבוא, שנאמר ²⁶⁶ שירו לה' שיר חדש .. כל השירות כולן קרואות בלשון נקבה .. אבל התשועה העתידה להיות אין אחרי' שעבוד לכך קרואה בלשון זכר" (כמובא גם בתוס' ²⁶⁷ בנוגע למ"ש בנוסח ההגדה: "נודה לך שיר חדש").

וכיון שההכנה לכל דבר צריכה להיות "מעין" הענין שרוצים להגיע אליו — בדוגמת דברי הגמרא במסכת סוטה ²⁶⁸: "במדה שאדם מודד בה מודדין לו", או בלשון הידוע ש"אתערותא דלעילא" היא "כעין אתערותא

(264) ש"ב פ"א-ב (וראה גם ש"ח פכ"ה).

(265) ראה גם לקו"ש ח"ל ס"ע 2. וש"נ.

(266) ישע"י מב, יו"ד.

(267) ד"ה ה"ג ונאמר — פסחים קטז, ב.

(268) ח, ב. וש"נ.

(259) נוסח ברכת "שים שלום" בתפלת

העמידה. וראה תניא פל"ב.

(260) ע"פ ל' חז"ל — תענית ח, ב.

(261) נוסח ברכה הג' דברהמ"ז.

(262) רפ"ה.

(263) יתרו יט, כ.

דלתתא" — הנה ההכנה לזה במשך כל השנה היא ע"י ענין השירה, ובמיוחד בשבוע של פרשת בשלח, פרשת שירה, ובשבוע זה גופא — ביום הרביעי (והרי בקדשים "הלילה הולך אחר היום"²⁶⁹), כיון שענין השירה הוא בחלק הפרשה ששייך ליום זה, מרביעי עד חמישי.

ולכן, ההתחזקות ותוספת אור וחיות בענין ד"אז ישיר משה ובני ישראל¹⁰¹, בנוגע לגברים וזכרים, ולאח"ז גם ע"י נשי ישראל, "מרים .. (ו) כל הנשים אחרי' בתופים ובמחולות"¹⁰² — הרי זו הכנה קרובה ל"שיר חדש" בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

וכל המוסיף מוסיפין לו וכל המקדים מקדימין לו — שהרי אע"פ שהגאולה הכללית באה לכל בניי ביחד, ישנה לפני"ז הגאולה הפרטית (כמבואר בכ"מ, ובפרט באגה"ק של רבינו הזקן²⁷⁰).

ובנוגע לגאולה הפרטית של כל אחד בחלקו — יקויים מאמר הגמרא במסכת קידושין²⁷¹ שמביא הרמב"ם²⁷¹ בתור פסק-דין: "לעולם יראה אדם עצמו (וכן כל העולם) כאילו חציו חייב וחציו זכאי, עשה מצוה אחת (מעשה אחד ואפילו דיבור אחד) .. הכריע עצמו (ואת כל העולם כולו) לכף זכות".

וכאשר עושה זאת מתוך שירה ושמחה — אזי גם ההכרעה היא מתוך שירה ושמחה.

ומתוך שמחה וטוב לבב באה הגאולה האמיתית והשלימה — "קהל גדול"²⁴², "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"²⁷², "לא תשאר פרסה"²⁷³, ו"כספם וזהבם אתם"²⁷⁴ — כל הביורורים והניצוצים שבחלקו בעולם, וכן "כספם וזהבם" כפשוטו.

ועד אז — תהי' פרנסה בהרחבה ועאכו"כ הרחבת הפרנסה, ע"ד מ"ש בחלק הפרשה של יום החמישי שלאחרי יום הרביעי אודות ענין ה"מן", "לחם מן השמים"²⁷⁵, ש"טעם כל המינין טעמו במן", ו"ירדו להם .. אבנים טובות ומרגליות עם המן" (כדברי הגמרא במסכת יומא²⁷⁶).

ובאופן כזה מקבלים את משיח מתוך שמחה וטוב לבב ביותר, והולכים כולם יחד קוממיות לארצנו, ו"יבנה בית המקדש במקומו ויקבץ

(273) שם, כו.

(274) ישעי' ס, ט.

(275) טז, ד.

(276) עה, א.

(269) חולין פג, סע"א. וש"נ.

(270) ס"ד.

(271) דלעיל הערה 92.

(272) בא יו"ד, ט.

נדחי ישראל²³⁰, ואז יקויים גם היעוד²⁷⁷ "אז אהפוך אל עמים גו' לעבדו שכם אחד", ובקרוב ממש.

[לאחרי השיחה ניגנו ניגון רבינו הזקן בן ד' הכבות (בבא הד' — פ"א), והניגון "ניע זשוריצי כלאָפּצי", וכ"ק אדמו"ר שליט"א עמד מלוא קומתו ורקד על מקומו משך זמן.

לאחרי אמירת ברכה אחרונה התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן הניגון "ניעט ניעט ניקאָוואָ".

